

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ ผู้วิจัยได้ศึกษาและลำดับเนื้อหาสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

- 1.1. ประวัติความเป็นมา
- 1.2. สถานที่ตั้งของแต่ละเขตพื้นที่
- 1.3. วิสัยทัศน์
- 1.4. ภารกิจ
- 1.5. พันธกิจ
- 1.6. การจัดการศึกษา
- 1.7. จำนวนนักศึกษาทั้งหมด

2. พฤติกรรมการใช้จ่าย

- 2.1. ความหมายของพฤติกรรม
- 2.2. ลักษณะการเกิดของพฤติกรรม
- 2.3. องค์ประกอบของพฤติกรรม
- 2.4. พฤติกรรมการบริโภค
- 2.5. พฤติกรรมที่ไม่พอเพียง

3. เศรษฐกิจพอเพียง

- 3.1. ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง
- 3.2. หลักแนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง
- 3.3. คุณลักษณะของความพอเพียงใน 3 ด้าน
 - 3.3.1. ความพอประมาณ
 - 3.3.2. ความมีเหตุผล
 - 3.3.3. การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5. กรอบแนวคิด

1. ข้อมูลมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

1.1. ประวัติความเป็นมา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ เป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ ที่เกิดขึ้นจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ในราชกิจจานุเบกษาเล่ม 122 ตอนที่ 6 ก วันที่ 18 มกราคม พ.ศ. 2548 พระราชบัญญัติฉบับนี้ มีผลทำให้มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล (สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลเดิม) แต่ละภูมิภาคทั่วประเทศ รวมกลุ่มกันและยกฐานะขึ้นเป็นมหาวิทยาลัย มีจำนวน 9 มหาวิทยาลัย ได้แก่

1. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
2. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
3. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก
4. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
5. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
6. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
7. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
8. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
9. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ มีฐานะเป็นนิติบุคคล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากระทรวงศึกษาธิการประกอบด้วย 4 พื้นที่รวมกันดังนี้

1. เขตพื้นที่ศาลายา
2. เขตพื้นที่บึงพิตรพิมุข จักรวรรดิ
3. วิทยาลัยเพาะช่าง
4. เขตพื้นที่วังไกลกังวล

จึงนับว่ามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์เป็นมหาวิทยาลัยที่รวมกันของพื้นที่ทั้งเก่าและใหม่ ที่มีการเน้นสาขาวิชาชีพเด่นๆ ที่แตกต่างกันคือ พื้นที่บึงพิตรพิมุข จักรวรรดิ เน้นทางด้านภาษาที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นมาตั้งแต่อดีต วิทยาลัยเพาะช่างเน้นทางด้านศิลปกรรม พื้นที่วังไกลกังวลเน้นด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและโรงแรม และพื้นที่ศาลายาเน้นทางด้านวิศวกรรมและสถาปัตยกรรม ความแตกต่างเหล่านี้ทำให้มหาวิทยาลัยมีความหลากหลายและมีศักยภาพสูงในการพัฒนาเป็นมหาวิทยาลัยได้อย่างสง่างามและทัดเทียมกับมหาวิทยาลัยอื่นๆ ได้อย่างเหมาะสมและมี

สำนักงานอธิการบดีมหาวิทยาลัย ตั้งอยู่เลขที่ 96 หมู่ที่ 3 ถนนพุทธมณฑลสาย 5 ตำบลศาลายา อำเภอ
พุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 73170 (พื้นที่ศาลายา)

1.2. สถานที่ตั้งของแต่ละเขตพื้นที่

1.2.1. เขตพื้นที่ศาลายา 96 หมู่ 3 ถนนพุทธมณฑลสาย 5 ตำบลศาลายา
อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 73170 โทรศัพท์ : 02-889-4585-7 โทรสาร : 02-889-5014
เว็บไซต์ : www.salaya.rmutr.ac.th

1.2.2. เขตพื้นที่บพิตรพิมุข จักรวรรดิ 264 ถนนจักรวรรดิ แขวงจักรวรรดิ
เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร 10100 โทรศัพท์ : 02-226-5925-6 โทรสาร : 02-226-4879
เว็บไซต์ : www.bpc.rmutr.ac.th

1.2.3. วิทยาลัยเพาะช่าง 86 ถนนตรีเพชร แขวงวังบูรพาภิรมย์ เขตพระนคร
กรุงเทพมหานคร 10200 โทรศัพท์ : 02-623-8790-5 โทรสาร : 02-225-7631 เว็บไซต์ :
www.rmutr.ac.th/pch/

1.2.4. เขตพื้นที่วังไกลกังวล 35/9 ถนนเพชรเกษม ตำบลหนองแก อำเภอ
หัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 77110 โทรศัพท์ : 03-261-8500 โทรสาร : 03-261-8570 เว็บไซต์ :
www.kkw.rmutr.ac.th

1.3. วิสัยทัศน์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ เป็นผู้นำในการจัดการศึกษาวิชาชีพ
เพื่อพัฒนาคุณภาพกำลังคนสู่มาตรฐานสากลบนพื้นฐานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นำความรู้เพื่อ
เพิ่มขีดความสามารถเชิงการแข่งขัน สู่การพัฒนาเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตที่ดีของสังคม

1.4. ภารกิจ

1.4.1. ภารกิจหลักตาม พ.ร.บ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล พ.ศ.2548 หมวด
1 บททั่วไป มาตรา 7 “ให้มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษา ด้านวิชาชีพ และเทคโนโลยี มี
วัตถุประสงค์ให้การศึกษ ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูงที่เน้นการปฏิบัติ ทำการสอน ทำการวิจัย
ผลิตครูวิชาชีพ ให้บริการทางวิชาการในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแก่สังคม ทำนุบำรุงศิลปะ
และวัฒนธรรม และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยให้ผู้สำเร็จอาชีวศึกษามีโอกาสในการศึกษาต่อด้าน
วิชาชีพเฉพาะระดับปริญญาเป็นหลัก”

1.4.2. การกิจหลักที่ได้รับมอบหมายให้การศึกษาฝึกอบรมแก่ผู้สำเร็จการศึกษาด้านอาชีวศึกษาจากสถานศึกษาของรัฐและเอกชน ให้มีโอกาสในการศึกษาวิชาชีพเฉพาะระดับปริญญา (ป.ตรี ป.โท และ ป.เอก)

1.4.3. การกิจหลักที่เป็นตามความคาดหวังจากสาธารณชนมหาวิทยาลัย มีภารกิจหลักที่เป็นความคาดหวังจากสาธารณชนใน 4 ภารกิจหลักได้แก่ ภารกิจด้านการจัดการเรียนการสอน จัดกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรสาขาวิชาในหลักสูตร ปวส. และปริญญาตรี ภารกิจด้านงานวิจัย และพัฒนานวัตกรรม และสิ่งประดิษฐ์ จัดกิจกรรมเกี่ยวกับการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ และพัฒนา งานวิจัยสิ่งประดิษฐ์และนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน การบริการวิชาการ ภารกิจด้านการบริการทางวิชาการแก่สังคม มีกิจกรรมเกี่ยวกับการให้การฝึกอบรมระยะสั้น ความร่วมมือทางวิชาการแก่สถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้อง และภารกิจด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มีกิจกรรมเกี่ยวกับการสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมวันสำคัญของชาติและศาสนา พิธีการต่างๆ

1.5. พันธกิจ

1.5.1. จัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษามุ่งเน้นวิชาชีพบนพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีคุณภาพและมีความสามารถพร้อมเข้าสู่อาชีพ

1.5.2. สร้างงานวิจัย สิ่งประดิษฐ์ งานสร้างสรรค์และนวัตกรรมบนพื้นฐานของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผู้การผลิตและการบริการที่สามารถถ่ายทอดและสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ประเทศ

1.5.3. ให้บริการงานวิชาการและการศึกษาที่มีแนวคิดเชิงสร้างสรรค์เพื่อการมีอาชีพ อิสระและพัฒนาอาชีพสู่การแข่งขัน

1.5.4. ทะนุบำรุงศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และรักษาสืบสานวัฒนธรรม

1.6. การจัดการศึกษา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์เปิดการเรียนการสอนในสังกัด โดยแบ่งเป็น 6 คณะ ดังนี้

1.6.1. คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ มีสำนักงานคณบดีตั้งอยู่ ณ พื้นที่ศาลา และเปิดการเรียนการสอน ณ พื้นที่วังไกลกังวลอีกแห่งหนึ่ง มีการจัดการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี หลักสูตร 4 ปี และหลักสูตร 4 ปี (ยกเว้นรายวิชา)

1.6.2. คณะอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มีสำนักงานคณบดีตั้งอยู่ ณ พื้นที่วังไกลกังวล มีการจัดการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี หลักสูตร 4 ปี และหลักสูตร 2 ปี

1.6.3. คณะอุตสาหกรรมการโรงแรมและการท่องเที่ยว มีสำนักงานคณบดีตั้งอยู่ ณ พื้นที่วังไกลกังวล มีการจัดการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี หลักสูตร 4 ปี และหลักสูตร 2 ปี

1.6.4. คณะบริหารธุรกิจ มีสำนักงานคณบดีตั้งอยู่ ณ พื้นที่บพิตรพิมุข จักรวรรดิ, พื้นที่ศาลายา, และพื้นที่วังไกลกังวล มีการจัดการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรีหลักสูตร 4ปีและหลักสูตร 2 ปี

1.6.5. คณะศิลปศาสตร์ มีสำนักงานคณบดีตั้งอยู่ ณ พื้นที่บพิตรพิมุข จักรวรรดิ, พื้นที่ศาลายา, และพื้นที่วังไกลกังวล มีการจัดการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี หลักสูตร 4 ปี

1.6.6. คณะศิลปกรรมศาสตร์ มีสำนักงานคณบดีตั้งอยู่ ณ วิทยาลัยเพาะช่าง มีการจัดการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี หลักสูตร 4 ปี และหลักสูตร 2 ปี

1.7. จำนวนนักศึกษาทั้งหมด

ตารางที่ 1 จำนวนนักศึกษาทั้งหมด ภาคการศึกษา 2/2551 จำแนกตามคณะและเพศ

คณะ	ชาย	หญิง	รวม
1. คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์	989	216	1,205
2. คณะอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี	507	148	655
3. คณะอุตสาหกรรมการโรงแรมและการท่องเที่ยว	96	395	491
4. คณะบริหารธุรกิจ	1,273	3,877	5,150
5. คณะศิลปศาสตร์	88	410	498
6. คณะศิลปกรรมศาสตร์	1,056	680	1,736
รวม	4,009	5,726	9,735

หมายเหตุ ข้อมูลระดับการศึกษาอาจเปลี่ยนแปลงตามข้อมูลของสถาบันอุดมศึกษา

ที่มา : <http://www.rmutr.ac.th> (2551). (Online)

2. พฤติกรรมการใช้ง่าย

2.1. ความหมายของพฤติกรรม

ในการศึกษาพฤติกรรมการใช้ง่ายของนักศึกษาที่เป็นวัยรุ่นนั้น จำเป็นต้องเข้าใจความหมายเกี่ยวกับวัยรุ่นและพฤติกรรมต่างๆ ของวัยรุ่น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาและอธิบายพฤติกรรมเหล่านั้นได้อย่างถูกต้อง ดังนี้

พฤติกรรม (Behavior) หมายถึง การกระทำทุกอย่างของวัยรุ่น ไม่ว่าจะการกระทำนั้นจะทำโดยรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม และไม่ว่าการกระทำนั้นจะพึงประสงค์หรือไม่ ดังนั้นการเดิน การยืน การคิด การตัดสินใจ การปฏิบัติตามหน้าที่หรือการละทิ้งหน้าที่เป็นพฤติกรรมทั้งสิ้น ซึ่งพฤติกรรมแบ่งเป็นลักษณะใหญ่ๆ คือ

1. พฤติกรรมภายนอก (Over Behavior) คือ พฤติกรรมที่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า เช่น การนั่ง การยืน การเดิน การยิ้ม การหัวเราะ เป็นต้น
2. พฤติกรรมภายใน (Covert Behavior) คือพฤติกรรมที่ไม่สามารถมองเห็นด้วยตาเปล่า บางครั้งจำเป็นต้องใช้เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ช่วยจึงทราบพฤติกรรมนั้นได้ พฤติกรรมประเภทนี้มีชื่อเรียกว่า (Molar Behavior) หรือบางทีเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ก็ไม่สามารถจะช่วยให้ทราบพฤติกรรมนั้นได้ ซึ่งเรียกว่า พฤติกรรมโมเลกุล (Molecular Behavior) เช่น การคิด การตัดสินใจ ความรู้สึก การตีความหมาย เป็นต้น (พัชรา นาคศิริ. 2550: 30-42)

2.2. ลักษณะการเกิดของพฤติกรรม

พงศ์ รัตนะ. (2551: 17-19) กล่าวว่า การเกิดของพฤติกรรมนั้นจำเป็นต้องมีแรงจูงใจ (Motive) เสมอ และแรงจูงใจ หรือสิ่งกระตุ้นอาจมีได้ทั้งภายนอกและภายในร่างกาย ดังนี้

1. แรงกระตุ้นจากภายใน (Internal Stimulus) ได้แก่ ความต้องการอาหาร ความต้องการพักผ่อนและความต้องการมีเกียรติ
2. แรงกระตุ้นจากภายนอก (External Stimulus) ได้แก่ แรงกระตุ้นที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมภายนอกร่างกาย เช่น ภัยอันตรายต่างๆ ที่ทำให้เกิดพฤติกรรม เช่น วิ่งหนี ต่อสู้ หลบหลีก

ทั้งนี้สาเหตุที่ทำให้เกิดพฤติกรรมของมนุษย์สามารถสรุปได้ 7 อย่าง ดังนี้

1. พฤติกรรมต้องมีแรงจูงใจเป็นแรงผลักดัน
2. พฤติกรรมมีเป้าหมาย แต่พฤติกรรมอย่างเดียวกันไม่จำเป็นต้องมีแรงจูงใจ

เหมือนกัน

3. เป้าหมายบางอย่างมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมนั้นยาก
4. พฤติกรรมของคนย่อมขึ้นอยู่กับความต้องการหรือความคาดหวังของแต่ละบุคคล
5. พฤติกรรมย่อมขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อม
6. พฤติกรรมของคนย่อมขึ้นอยู่กับประสบการณ์และความสนใจ
7. พฤติกรรมของคนขึ้นอยู่กับสติปัญญาและวินัย

นอกจากนี้ นักพฤติกรรมศาสตร์และสุขศึกษาได้พยายามหาเหตุผลมาอธิบายว่า พฤติกรรมของคนเกิดขึ้นมาได้อย่างไร ซึ่งมีการพัฒนาแนวความคิด ทฤษฎีและวิธีการพฤติกรรมศาสตร์และ สุขศึกษาขึ้นมาหลายทฤษฎี โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ ดังนี้

แนวความคิดที่ 1 ปัจจัยในตัวบุคคล (Intra-individual causality assumption) รากฐานแนวความคิดนี้มาจากการสมมติฐานเบื้องต้นว่าสาเหตุของการเกิดพฤติกรรมหรือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม ความรู้ เจตคติ ความเชื่อ ค่านิยม แรงจูงใจ ความตั้งใจใฝ่พฤติกรรม เป็นต้น จากแนวความคิดดังกล่าว นักพฤติกรรมศาสตร์ในกลุ่มนี้จึงสนใจศึกษาและสร้างทฤษฎีเกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้ ทฤษฎีเจตคติและการเปลี่ยนแปลงเจตคติ ทฤษฎีการสร้างแรงจูงใจ ทฤษฎีค่านิยม เป็นต้น วิธีการศึกษาก็จะยึดทฤษฎีดังกล่าวเป็นหลัก โดยเน้นการให้ความรู้ การเปลี่ยนเจตคติ การสร้างแรงจูงใจ การสร้างค่านิยม เป็นต้น การวัดผลของการดำเนินการสุขศึกษาที่จะวัดในรูปของการเปลี่ยนแปลงความรู้ เจตคติ และค่านิยม ซึ่งเรียกว่า KAP Study (Knowledge Attitude Practice) ผลการวิเคราะห์ KAP ทางด้านการวางแผนครอบครัวของประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศ พบว่าความรู้และเจตคติของการศึกษาและการวิจัยบางอย่างมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมบางอย่างก็ไม่พบว่าความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติมีความสัมพันธ์กัน

แนวความคิดกลุ่มที่ 2 ปัจจัยภายนอกบุคคล (Extra-individual causality assumption) กลุ่มนี้มีรากฐาน แนวความคิดมาจกสมมติฐานที่ว่าสาเหตุของการเกิดพฤติกรรมมาจากปัจจัยภายนอกตัวบุคคล นักพฤติกรรมศาสตร์กลุ่มนี้สนใจศึกษาปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมและระบบโครงสร้างทางสังคม เช่น ระบบการเมือง การเศรษฐกิจ การศึกษา ศาสนา องค์ประกอบด้านประชากร และลักษณะทางภูมิศาสตร์ว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนอย่างไร ทฤษฎีที่นำมาประยุกต์ใช้จะเกี่ยวข้องกับทฤษฎีทางประชากรศาสตร์ สังคมศาสตร์ จิตวิทยาสังคมและเศรษฐศาสตร์ เป็นต้น

แนวความคิดกลุ่มที่ 3 ปัจจัยหลายปัจจัย (Multiple causality assumption) กลุ่มนี้มีรากฐานแนวความคิดมาจากสมมติฐานที่ว่าพฤติกรรมของคนนั้นเกิดมาจากทั้งปัจจัยภายในบุคคลและปัจจัยภายนอกบุคคล ซึ่งจะนำทฤษฎีทางจิตวิทยาสังคม สังคมศาสตร์ ประชากรศาสตร์ และสังคมศาสตร์ด้านอื่นๆ เข้ามาประยุกต์ในการวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาพฤติกรรมและพยายามหาวิธีการแก้ไขปัญหาโดยผสมผสานวิชาชีพสาขาต่างๆ เข้าร่วมร่วมดำเนินการ

2.3. องค์ประกอบของพฤติกรรม

ฟงค์ รัตนะ. (2551: 19) ได้กำหนดองค์ประกอบของพฤติกรรม มี 7 ประการ ดังนี้

1. มีความมุ่งหมาย (Goal) หมายถึง ความต้องการหรือวัตถุประสงค์ที่ทำให้เกิดพฤติกรรมเพื่อสร้างความพอใจ
2. มีความพร้อม (Readiness) หมายถึง ความสามารถที่จำเป็นในการทำกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการ
3. สถานการณ์ (Situation) หมายถึง โอกาสที่อาจเลือกกิจกรรมมาสนองความต้องการ
4. การแปลความหมาย (Interpretation) หมายถึง การพิจารณาสถานการณ์และเลือกวิธีการตอบสนองที่คาดว่าจะให้ความพอใจมากที่สุด
5. การตอบสนอง (Response) หมายถึง การทำกิจกรรมหลังจากที่ได้แปลความหมายแล้ว
6. ผลที่ตามมา (Consequence) หมายถึง เมื่อทำกิจกรรมแล้วผลที่เกิดขึ้นอาจเป็นไปตามความคาดหมาย (Confirm) หรือตรงกันข้ามกับที่คาดไว้ (Contradict)
7. ปฏิกริยาตอบสนองความผิดหวัง (Reaction to Thwarting) หมายถึง ปฏิกริยาที่เกิดขึ้นเมื่อไม่สามารถตอบสนองความต้องการได้ อาจจะล้มเลิกพฤติกรรมหรืออาจจะย้อนกลับไปแปลความหมายอีกครั้งหนึ่งก็ได้

2.4. พฤติกรรมการบริโภค

พัชรา นาคศิริ. (2550:11-13) ได้ให้คำอธิบายถึงความหมายของผู้บริโภคไว้ว่า “ผู้บริโภค (Consumer) หมายถึง ผู้ที่มีความต้องการซื้อ (Need) มีอำนาจซื้อ (Purchasing Power) ทำให้เกิดพฤติกรรมการซื้อ (Purchasing Behavior)

การบริโภคเป็นการแสวงหาสิ่งต่างๆ เพื่อนำมาสนองความต้องการของแต่ละบุคคลซึ่งมีความแตกต่างกันออกไปยกเว้นความจำเป็นพื้นฐานที่เกิดจากความต้องการทางด้านร่างกายที่มีเหมือนกัน เช่น เมื่อถึงเวลาพักรับประทานอาหารในเวลา 12.00 น.ก็จะรู้สึกหิวให้ต้องหาอาหารมา

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ทบสมคตจวช
วันที่ 26 พ.ย. 2555
เลขทะเบียน 250494
เลขเรียกหนังสือ

เงินเป็นสิ่งที่สำคัญ แต่การรู้จักใช้เงินมีความสำคัญกว่า เป็นคำกล่าวที่ถูกต้องและมีเหตุผลการใช้เงินเพื่อซื้อสินค้าและบริการนั้นเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งมีผลต่อความกินดีอยู่ดีของแต่ละบุคคลหรือครอบครัว ขั้นตอนแรกของการซื้อสินค้าและบริการอย่างชาญฉลาด ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้บริโภค คือจะต้องมีการวางแผนการใช้จ่ายเงินเสียก่อน โดยการจัดสรรเงินรายได้สำหรับสิ่งต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. จัดหาสิ่งจำเป็นในชีวิต ซึ่งได้แก่ปัจจัยสี่
2. เก็บสะสมรายได้ไว้ในยามจำเป็น และใช้เพื่อการลงทุนในระยะยาว
3. ซื้อหาสิ่งอำนวยความสะดวกสบายอย่างที่เป็น

จะเห็นได้ว่าทั้งสามส่วนนี้มีความสำคัญด้วยกันทั้งสิ้น ดังนั้นจึงต้องมีการพิจารณาว่าจะใช้เงินเพื่อส่วนต่างๆ เหล่านี้ แต่ละส่วนมากน้อยเพียงใด การที่สามารถประหยัดเงินจากการซื้อสินค้าและบริการได้ จึงเท่ากับว่ามีรายได้เพิ่มขึ้นและสามารถที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในส่วนอื่นๆ ต่อไปได้

การบริโภคนั้น โดยนิยาม หมายถึง การใช้เงินเพื่อสินค้าและบริการใดๆ ก็ตามในปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อสนองความต้องการของบุคคล ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การบริโภคเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก กล่าวคือ มนุษย์จะใช้เงินที่หามาได้เพื่อการบริโภคมากที่สุด

จากแนวความคิดของพฤติกรรมที่กล่าวมา สรุปความหมายของพฤติกรรมของนักศึกษาที่เป็นวัยรุ่นได้ว่า การกระทำหรือการแสดงออกของมนุษย์ที่สามารถมองเห็น และมองไม่เห็นได้ด้วยตาเปล่าต่อสถานการณ์ต่างๆ หรือมีสิ่งมากระตุ้นทั้งที่รู้ตัวและไม่รู้ตัวและสังเกตได้และไม่สามารถสังเกตได้ก็ตามล้วนแต่มีความสำคัญกับการตัดสินใจในการต่อการใช้จ่ายเงินในด้านการบริโภคต่างๆ เพื่อสนองความต้องการของแต่ละบุคคล ซึ่งอาจจะเหมือนกันและแตกต่างกัน ค่าอาหาร ค่าเครื่องคืม ค่าที่พักอาศัย ค่าเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม ค่ารักษาพยาบาล ค่าความบันเทิงและนันทนาการ ฯลฯ เป็นต้น

2.5. พฤติกรรมที่ไม่พอเพียง

คุณูปการของแนวพระราชดำริเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง อาจสามารถเห็นประจักษ์ได้คืบหน้าหากมองในมุมกลับ โดยการวิเคราะห์ถึงผลในทางลบต่อระบบเศรษฐกิจของพฤติกรรมที่อาจเรียกได้ว่าไม่พอเพียงของประชาชนผู้บริโภค นักธุรกิจการค้าและนักธุรกิจการเงิน ซึ่งพงศ์ รัตนะ. (2551: 19-23) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมดังกล่าว ดังนี้

1. พฤติกรรมที่ไม่พอประมาณกับแนวคิดเชิงเศรษฐศาสตร์

พฤติกรรมที่ไม่พอประมาณเป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมที่ไม่พอเพียง ดังนั้นพฤติกรรมที่พอเพียงคือ พฤติกรรมของความพอประมาณ คือความรู้จักพอ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 พฤติกรรมที่ไม่พอประมาณ

ในการบริโภคที่เพิ่มขึ้นอย่างไม่สิ้นสุดแสดงถึงความไม่พอประมาณในการบริโภคเพราะคนจะมีพฤติกรรมต้องการบริโภคมากขึ้นเรื่อยๆ ตราบใดที่การบริโภคเพิ่มขึ้นก่อให้เกิดความพึงพอใจเพิ่มขึ้น ส่วนการที่ความพึงพอใจในการบริโภคสินค้าหนึ่งๆ มีอัตราการเพิ่มที่ลดลงจะมีผลทำให้เกิดการบริโภคสินค้ามากกว่าหนึ่งอย่าง ในที่สุดการบริโภคจะต้องเป็นไปตามกฎเกณฑ์สองข้อคือ (ก) ผู้บริโภคได้รับความพึงพอใจสูงสุดจากการบริโภคโดยรวม และ (ข) ในระยะยาวค่าใช้จ่ายเฉลี่ยความไม่พอประมาณอาจขยายให้กว้างขึ้นไปได้อีก กล่าวคือ กำหนดให้ความพึงพอใจมีได้ขึ้นอยู่กับเฉพาะสิ่งที่แต่ละบุคคลมีอยู่หรือบริโภคเท่านั้น แต่ให้ขึ้นอยู่กับสิ่งที่บุคคลอื่นๆ มีอยู่ด้วย หรืออีกนัยหนึ่งความพึงพอใจจะถูกกำหนดโดยระดับความ “มั่งคั่ง” ของคนอื่นเช่น เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน เพื่อนเรียน หรือแม้แต่คนไกลตัว เช่น ดารา นักร้อง หรือผู้มีชื่อเสียง โดยแยกออกเป็นสองความเป็นไปได้คือ หากบุคคลรู้สึกพึงพอใจเพิ่มขึ้นถ้ารู้ว่าคนอื่นมีความมั่งคั่งมากขึ้นก็กล่าวว่าคุณคนนั้นมีลักษณะ Altruistic แต่ถ้ารู้สึกพอใจน้อยลงก็กล่าวได้ว่าบุคคลนั้นมีลักษณะ Envious ซึ่งผลที่ตามมาประการหนึ่งของลักษณะหลังก็คืออาจมีความพยายามแข่งขันบริโภคหรือการเลียนแบบการบริโภค (Emulation of consumption) เพื่อให้เกิดความรู้สึกว่าตนมีความเท่าเทียมคนอื่น อีกประการหนึ่งพฤติกรรมที่ไม่พอประมาณขึ้นอยู่กับระดับการบริโภคในอดีตของตนเอง ซึ่งจะส่งผลต่อระดับความพึงพอใจในการบริโภคในปัจจุบันหรือในอนาคต ตัวอย่างเช่น หากเปรียบเทียบคนสองคนที่มีฐานะเท่าเทียมกัน สมมติว่าคือนายพอ และนายเพียง และสมมติว่านายพอเคยมีฐานะที่ต่ำกว่านี้มาก่อน ในขณะที่นายเพียงมีฐานะระดับนี้มาโดยตลอด ทฤษฎีนี้จะบ่งชี้ว่านายพอมีความพึงพอใจต่อระดับความเป็นอยู่ในปัจจุบันมากกว่านายเพียง ทั้งๆ ที่ทั้งคู่มีฐานะเท่าเทียมกันในปัจจุบัน ทฤษฎีนี้ถือว่าความพึงพอใจของคนมีลักษณะเป็น Habit formation คือถูกกำหนดโดยอุปนิสัยการบริโภคในอดีตซึ่งหากใช้คำไทยๆ ก็อาจกล่าวได้ว่าความพึงพอใจแบบนี้อาจก่อให้เกิดพฤติกรรมที่มีลักษณะ “จมไม่ลง” เนื่องจากว่าจะมีผลทำให้คนต้องการบริโภคมากขึ้นเรื่อยๆ หรืออย่างน้อยก็ต้องรักษาระดับการบริโภคไม่ให้ต่ำกว่าที่เคยเป็นในอดีตงานวิจัยทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงประจักษ์ทางเศรษฐศาสตร์ในระยะหลังๆ พบว่ารูปแบบความพึงพอใจแบบจมไม่ลง (Habit formation) หรือแบบลอกเลียนบริโภค (Emulation) สามารถใช้คำอธิบายพฤติกรรมการบริโภค การออม การลงทุน (ทั้งการลงทุนโดยตรงและการลงทุนในหลักทรัพย์ทางการเงิน) ได้ค่อนข้างมาก

1.2 ความเสี่ยงในระดับการบริโภค

ความเป็นจริงในชีวิตของคนทุกๆ คนก็คือปัจจัยหรือสภาพแวดล้อม รวมทั้งความเป็นอยู่ที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา มากครั้งที่ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้อยู่นอกเหนือการควบคุมระดับการบริโภคก็เช่นกันย่อมมีความผันผวนและไม่แน่นอน โดยปัจจัยเสี่ยงที่มีผลกระทบต่อการบริโภคที่สำคัญๆ ได้แก่ ความไม่แน่นอนในรายได้ที่จะได้รับ การเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้า ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องในอนาคตทั้งสิ้นและไม่มีใครที่สามารถคาดการณ์ได้อย่างแม่นยำเต็มที่ ดังนั้นจึงเป็นธรรมดาที่จะต้องมีความเสี่ยงเกิดขึ้น อันจะส่งผลให้เกิดความผันผวนในระดับการบริโภค โดยเฉพาะเมื่อความเป็นจริงในอนาคตต่างจากที่คาดคะเนเอาไว้ ซึ่งมีผลทำให้รายได้ของคนเหล่านี้ทั้งหมดลดลงและทำให้จำเป็นต้องลดการบริโภคลงอย่างมาก โดยไม่มีใครเลยที่คาดการณ์ได้ก่อนล่วงหน้าในระดับเศรษฐกิจมหภาค รายได้ในอนาคตมาจากการลงทุน ไม่ว่าจะเป็นการลงทุนโดยผู้ประกอบการรายใหญ่ หรือพ่อค้าแม่ค้าหาบเร่แผงลอยรายเล็กๆ ที่เห็นได้ชัดคือรายได้กำไร เงินปันผล ดอกเบี้ย ซึ่งมีที่มาโดยตรงจากการลงทุน และแม้แต่รายได้เงินเดือนค่าจ้างก็มีที่มาจากรายได้จากการลงทุนประกอบกิจการของนายจ้าง ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าแหล่งความเสี่ยงในระดับเศรษฐกิจมหภาคมมาจากความไม่แน่นอนของผลตอบแทนจากการลงทุนเป็นหลัก กล่าวคือในระดับบุคคล ความเสี่ยงของรายได้มาจากสาเหตุส่วนตัว เช่น การเปลี่ยนหรือให้ถูกออกจากงาน ความเจ็บป่วยที่มีผลต่อการหารายได้ เป็นต้น แต่ในระดับมหภาค ความเสี่ยงเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะหักล้างกันไป เนื่องจากความไม่แน่นอนในระดับบุคคลมีลักษณะสุ่ม (Random)

1.3. ผลของพฤติกรรมที่ไม่พอประมาณภายใต้ความเสี่ยง

พฤติกรรมที่ไม่พอประมาณกับพฤติกรรมการลงทุนแบบเสี่ยง หมายถึงพฤติกรรมจมไม่ลง (Habit formation) หรือพฤติกรรมเลียนแบบบริโภค อาจมีผลทำให้ทัศนคติต่อความเสี่ยงของบุคคลเปลี่ยนไป โดยเฉพาะในช่วงเศรษฐกิจขาขึ้น โดยผ่านทาง การเปลี่ยนแปลงของความพึงพอใจในการบริโภคหน่วยท้าย (Marginal utility) ทั้งนี้สามารถแยกอธิบายได้ ดังนี้

1) พฤติกรรมจมไม่ลง ซึ่งกำหนดให้ความพึงพอใจของบุคคลขึ้นอยู่กับระดับการบริโภคในอดีตโดยผ่านกระบวนการที่ก่อให้เกิดความ “ความเคยชิน” หรือจะเป็นไปอย่างซ้ำๆ แต่จะสะสมไปเรื่อยๆ ตามกาลเวลา ยิ่งในช่วงเศรษฐกิจขาขึ้น ความเคยชินต่อระดับการบริโภคสูงขึ้นไปก็ก่อตัวอย่างต่อเนื่อง เพราะไม่มีเหตุการณ์ที่ระดับการบริโภคต้องตกต่ำลงมาขัดจังหวะกระบวนการนี้ บุคคลนั้นๆ ก็เริ่มมีความรู้สึกว่าคุณสามารถและ “สมควร” บริโภคในระดับที่สูงขึ้นได้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือรู้สึกว่าคุณได้ก้าวขึ้นอีกขั้นหนึ่งที่สูงขึ้นในสังคม ซึ่งผลที่ตามมาก็คือความพึงพอใจต่อระดับการบริโภคในปัจจุบันจะลดลง(เมื่อเทียบกับกรณีที่ไม่มีความรู้สึกว่าคุณได้เลื่อนระดับขั้นในสังคม) จนทำให้เกิดความรู้สึกอยากบริโภคมากขึ้น เนื่องจากความพึงพอใจหน่วยท้ายมีค่าสูงขึ้นนั่นเอง

2) พฤติกรรมเลียนแบบการบริโภค กำหนดให้ความพึงพอใจของบุคคลขึ้นอยู่กับ การบริโภคของคนรอบข้างในสังคม ซึ่งสถานะเศรษฐกิจดีขึ้นก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน ดังนั้น บุคคลก็จะมี ความพึงพอใจต่อระดับการบริโภคในปัจจุบันของตนเองลดลง (เมื่อเทียบกับกรณีที่ไม่มี พฤติกรรมแบบนี้) และความพึงพอใจหน่วยท้ายเพิ่มขึ้น ดังเช่นในกรณีของพฤติกรรมจมน้ำ

3) ผลต่อทัศนคติต่อความเสี่ยงของพฤติกรรมทั้งสองข้างต้น อาจเข้าใจได้โดย เปรียบเทียบความพึงพอใจหน่วยท้ายในการบริโภคข้ามห้วงเวลา (Intertemporal marginal utility) ทั้งนี้เนื่องจากความพึงพอใจหน่วยท้ายในการบริโภคในอนาคตอาจเพิ่มมากขึ้นเมื่อเทียบกับความพึง พอใจหน่วยท้ายของการบริโภคในปัจจุบัน ถึงแม้ระดับการบริโภคในอนาคตจะสูงกว่าก็ตาม ดังนั้น ความพึงพอใจจึงดูเหมือนว่ามีลักษณะ Increasing marginal utility (หรืออย่างน้อยก็มีลักษณะ Diminishing marginal utility น้อยลง) และดังที่ได้กล่าวไว้แล้วว่าลักษณะการเปลี่ยนแปลงของ marginal utility มีความสัมพันธ์ต่อทัศนคติต่อความเสี่ยง (หรือต่อ Risk aversion) การที่เสมือนว่ามี Increasing marginal utility จึงทำให้บางคนมีพฤติกรรมที่เสมือนว่ารักความเสี่ยง (Risk loving) แทนที่ จะหลีกเลี่ยงความเสี่ยง (Risk averse) หรืออย่างน้อยก็ชอบความเสี่ยงมากขึ้น

2. ความไร้เหตุผลในเชิงเศรษฐศาสตร์

ผลของพฤติกรรมแบบจมน้ำและพฤติกรรมเลียนแบบการบริโภคยังอยู่ภายใต้ สมมติฐานว่าบุคคลที่มีพฤติกรรมทั้งสองประการเป็นบุคคลที่ใช้เหตุผลในการวางแผนการบริโภค การลงทุน ในทฤษฎีการบริโภค ความมีเหตุผลหมายถึงการที่บุคคลวางแผนการบริโภคเพื่อให้ตนเอง ได้รับความพึงพอใจมากที่สุดภายใต้ความสามารถในการหารายได้ที่ตนมีอยู่ทั้งในปัจจุบันและใน อนาคตผลต่อเนื่องจากความมีเหตุผลในทางเศรษฐศาสตร์มีอย่างน้อยสามประการคือประการแรก ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มิได้จำกัดว่าบุคคลจะต้องมีความเห็นแก่ตัวเพียงอย่างเดียวตามที่คนส่วนใหญ่ เข้าใจกัน ทั้งนี้เพราะหากคนเรามีความพึงพอใจในความอยู่ดีกินดีของคนอื่น กล่าวคือมีพฤติกรรม แบบ altruism แล้ว ความมีเหตุผลก็จะหมายถึงการช่วยเหลือเกื้อกูลบุคคลอื่น เพราะการช่วยเหลือ บุคคลอื่นก่อให้เกิดความพึงพอใจในส่วนของผู้ให้ความช่วยเหลือเองด้วย ส่วนจะให้ความช่วยเหลือ มากน้อยเท่าไรก็ขึ้นอยู่กับระดับของ altruism ในแต่ละบุคคล ประการที่สอง ความมีเหตุผลในทาง เศรษฐศาสตร์ยังหมายถึงบุคคลต้องเป็นคนรอบคอบและมองการไกล กล่าวคือจะต้องไม่เพียงใช้ รายได้ในปัจจุบันเป็นตัวกำหนดการใช้จ่ายเพื่อการบริโภค แต่ต้องคำนึงถึงความสามารถในการหา รายได้ในอนาคตด้วย ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องการการวิเคราะห์ที่รอบคอบและสมเหตุสมผล

ประการที่สาม การที่บุคคลต้องประเมินความสามารถในการหารายได้ในอนาคต ก็ แสดงว่าความมีเหตุผลในการบริโภคต้องขยายขอบเขตไปสู่ความมีเหตุผลในการลงทุน ซึ่งรวมไปถึง การบริหารความเสี่ยงที่ถูกต้องและความเหมาะสม

ความมีเหตุผลในการบริหารความเสี่ยง ต้องการองค์ประกอบที่สำคัญสองประการคือ

1) การประเมินความเสี่ยงที่ถูกต้อง ซึ่งต้องอาศัยข้อมูลเกี่ยวกับความเสี่ยงที่ถูกต้อง โดยรวมทั้งข้อมูลความเสี่ยงในระบบเศรษฐกิจโดยรวม (Aggregate risks) และความเสี่ยงเฉพาะกิจกรรม (Specific risks) หรือความเสี่ยงในกิจการลงทุนที่ทำอยู่หรือกำลังจะทำ

2) การวางแผนการลงทุนที่เหมาะสมภายใต้โครงสร้างความเสี่ยง (Risk structure) ที่เป็นอยู่ เพื่อให้ระดับและความไม่แน่นอนของการบริโภคในอนาคตอยู่ในลักษณะที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจสูงสุดแก่ผู้บริโภค (ซึ่งก็คือผู้ลงทุนในวันนี้)

ตามความหมายข้างต้น ความไร้เหตุผลในการบริโภคจึงหมายถึงการใช้จ่ายเกินตัวหรือเป็นเกินความสามารถในการหารายได้ของตนทั้งในปัจจุบันและอนาคต ส่วนความไร้เหตุผลในการบริหารความเสี่ยงจะหมายถึงการลงทุนเกินตัวซึ่งมีสาเหตุมาจากการไม่ใช้ข้อมูลที่ถูกต้อง ใช้ข้อมูลน้อยเกินไป หรือใช้อย่างฉาบฉวยขาดการวิเคราะห์ที่รอบคอบ

ปัญหาของการประเมินค่าความน่าจะเป็นอย่างที่เราเรียกว่าเข้าข้างตัวเอง จะเป็นปัญหาในระดับพื้นฐานพอสมควรในหลายๆ ปรัชญาการมองเศรษฐกิจ ตัวอย่างเช่นการซื้อล็อตเตอรี่ซึ่งถ้าหากคิดอย่างรอบคอบแล้วจะรู้ว่า การซื้อล็อตเตอรี่ให้ค่าคาดหวังของผลตอบแทนสุทธิเป็นลบ (Negative expected payoff) เนื่องจากมูลค่าเงินรางวัลปรับด้วยค่าความน่าจะเป็นนั้นน้อยกว่าราคาที่ ต้องจ่ายไปในการซื้อล็อตเตอรี่ และทั้งที่เป็นอย่างนั้นล็อตเตอรี่ก็ยังคงขายดีเป็นปกติ ซึ่งอาจอธิบายได้ว่าผู้ซื้อให้ค่าความน่าจะเป็นที่ตนเองจะถูกรางวัลสูงกว่าความน่าจะเป็นที่แท้จริงทางคณิตศาสตร์

ประเด็นที่น่าสนใจ คือความเกี่ยวเนื่องระหว่างพฤติกรรมที่ไม่พอประมาณกับความไร้เหตุผลอาจเป็นไปได้หรือไม่ว่ารูปแบบความพึงพอใจที่เป็นพื้นฐานของพฤติกรรมที่ไม่พอประมาณมีผลทำให้เกิดแนวโน้มที่คนจะประเมินความน่าจะเป็นแบบเข้าข้างตนเอง การที่คนซื้อล็อตเตอรี่ส่วนใหญ่เป็นคนรายได้ต่ำในเขตเมือง เป็นไปได้หรือไม่ว่าเป็นเพราะพวกเขาต้องการซื้อความหวังในการยกระดับฐานะของตนเองให้เท่าเทียมหรือใกล้เคียงกับ “คนส่วนใหญ่” ที่พวกเขาพบเห็นในเขตเมือง อยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน?

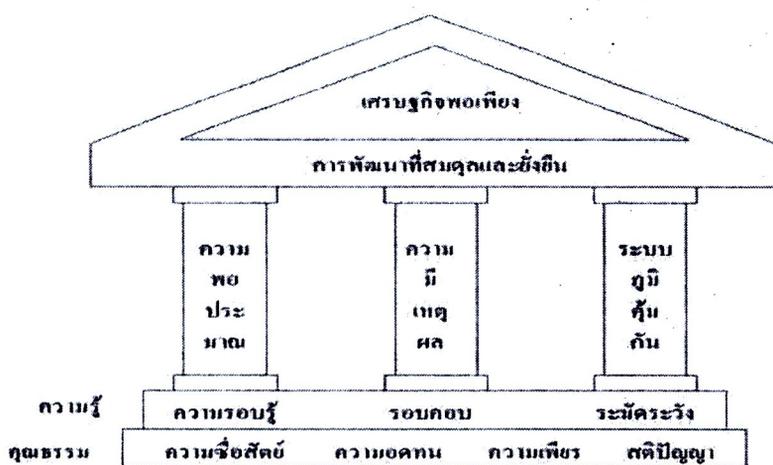
นอกจากนี้พฤติกรรมในการบริโภค สามารถ เดจิวส์ (2540: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยพบว่า เกิดจากค่านิยมที่เกิดจากการทำตามอย่างกัน หรือเรียกว่าลัทธิเอาอย่าง เห็นคนอื่นมีอะไร ทำอะไรก็มองว่าเป็นสิ่งถูกต้อง คิงาม มีความคล้อยตามและอยากมีบ้าง เพราะลัทธิบริโภคนิยมที่ได้รับผลมาจากการโฆษณาชวนเชื่อ เกิดความอยากได้ อยากมี อยากเป็น จึงพยายามดิ้นรนแสวงหาสิ่งต่างๆ เพื่อตอบสนองค่านิยมและความต้องการ ซึ่งมีทั้งความต้องการที่จำเป็นและไม่จำเป็น

สรุป จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการกระทำที่มาจากแรงจูงใจในการกระทำในสิ่งนั้นๆ เพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับตนเอง หากเป็นความต้องการที่ไม่สิ้นสุดก็จะนำไปสู่ความไม่พอดีหรือความไม่พอเพียงต่อความต้องการในสิ่งต่างๆ ที่เป็นสิ่งเร้าเข้าชวนให้หลงไหล

พฤติกรรมของมนุษย์หากตกอยู่ในความไม่พอเพียงก็จะทำให้ชีวิตเกิดความเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของสิ่งแวดล้อมที่แปรเปลี่ยนไปตามสมมติฐานที่การบริโภค อุปโภคอยู่บนความเสี่ยง ทำให้พฤติกรรมในการบริโภค โดยเฉพาะการบริโภคสินค้าที่เลียนแบบการบริโภค เพื่อให้เกิดความรู้สึกว่าตนมีความเท่าเทียมคนอื่น ซึ่งจะทำให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พอประมาณ นำไปสู่การตัดสินใจที่ขาดซึ่งเหตุผล อันทำให้การใช้จ่ายของคนขาดการยับยั้งชั่งใจ จึงเกิดความเสี่ยงและความผันผวนในการบริโภค เพราะรายได้ไม่สมดุลกับรายจ่าย รายได้น้อยและรายจ่ายมาก ทำให้พฤติกรรมการใช้จ่ายเป็นพฤติกรรมที่ไม่พอประมาณ แบบจมน้ำไม่ลง ที่เป็นพฤติกรรมเลียนแบบผู้บริโภค

3. เศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน เปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกตอกรองรับบ้านเรือนตัวอาคารไว้นั่นเอง สิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้ก็อยู่ที่เสาเข็มแต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็ม หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสรุปดังภาพประกอบที่ 1

ภาพประกอบ 1 หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา: [http://www.chaipat.or.th.\(2549\).\(Online\)](http://www.chaipat.or.th.(2549).(Online))

3.1. ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัส เรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” เมื่อวันเฉลิมพระชนมพรรษา 4 ธันวาคม 2540 (มูลนิธิชัยพัฒนา. 2549 : ออนไลน์) ซึ่งได้มีการงานรับแนวคิดเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติกันหลายหน่วยงาน แต่คนส่วนมากมักเข้าใจว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องของเกษตรกรในชนบทเท่านั้น แต่แท้จริงผู้ประกอบการอาชีพอื่นๆ เช่น พ่อค้า ข้าราชการ และพนักงานบริษัทต่างๆ สามารถนำแนวพระราชดำรัสเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ได้ และทรงได้มีมหากรุณาธิคุณอธิบายเพิ่มเติมว่า “...ความหมายเศรษฐกิจพอเพียงและทำได้เสียหนึ่ง

ส่วนสี่เท่านั้นจะพอนั้น ไม่ได้แปลว่าเศษหนึ่งส่วนสี่ของพื้นที่ แต่เป็นเศษหนึ่งส่วนสี่ของการกระทำ...” “จากนั้นได้ทรงขยายความคำว่า “พอเพียง” เพิ่มเติมต่อไปอีกว่า หมายถึง “พอมีพอกิน” “พอมีพอกิน ก็แปลว่า เศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง แต่ถ้าคนแต่ละคนมีพอมีพอกินพอใช้ได้ ยิ่งถ้าทั้งประเทศพอมีพอกินก็ยิ่งดี” “ประเทศไทยสมัยก่อนนี้ พอมีพอกิน มาสมัยนี้อิสระ ไม่มีพอมีพอกิน จึงต้องเป็นนโยบายที่จะทำเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อที่จะให้ทุกคนพอเพียงได้ พอเพียงนี้ก็หมายความว่า มีกิน มีอยู่ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหราก็ได้ แต่ว่าพอ...” ทรงเปรียบเทียบคำว่า พอเพียง กับคำว่า Self-Sufficiency ว่า

“...Self-Sufficiency นั้น หมายความว่า ผลิตอะไร มีพอที่จะใช้ไม่ต้องไปขี้มนคนอื่นอยู่ได้ด้วยตนเอง ...เป็นไปตามที่ว่าเป็นไปด้วยขาของตัวเอง ...แต่ว่าพอเพียงนี้มีความหมายกว้างขวางยิ่งกว่านี้อีก คือ คำว่าพอ ก็พอเพียงนี้ก็พอแค่นั้นเอง คนเราถ้าพอใจในความต้องการมันก็มี ความโลภน้อยก็เบียดเบียนผู้อื่นน้อย ถ้าประเทศใดมีความคิดอันนี้ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่า พอประมาณ พุดจาก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติงานก็พอเพียง...” “...ฉะนั้น ความพอเพียงนี้ก็แปลว่าความพอประมาณและมีความมีเหตุผล...” ได้มีพระราชกระแสพระราชดำรัส เพิ่มเติมอีกว่า เศรษฐกิจพอเพียงเปรียบเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน เปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกต้องรองรับตัวอาคาร ใว์นั้นเอง สิ่งก่อสร้างจะอยู่มั่นคงได้ก็อยู่ที่เสาเข็ม แต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็มและลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระราชดำรัสว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง “พอเพียง” คือ มีกิน มีอยู่ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหรา แต่ว่าข้อแม้บางอย่างจะดูฟุ่มเฟือย แต่ทำให้มีความสุข ถ้าได้ก็สมควรทำ สมควรปฏิบัติ ทั้งนี้ความหมายอีกอย่างของเศรษฐกิจหรือระบบพอเพียง แปลเป็นภาษาอังกฤษ Self-Sufficiency ผลิตอะไรมีพอที่จะใช้ ไม่ต้องไปขี้มนคนอื่น อยู่ได้ด้วยตนเอง เขาแปลจากภาษาฝรั่ง “ให้ยืนบนขาตัวเอง” หมายความว่าสองขาของเราที่ยืนบนพื้นให้ยืนได้ไม่หกล้ม ไม่ต้องขอขี้มนคนอื่นมา แต่ว่าพอเพียงนี้มีความหมายกว้างขวางยิ่งกว่า คือคำว่าพอ คนเราถ้าพอใน ความต้องการมันก็มี ความโลภน้อย เมื่อโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าประเทศใดมีความคิดนี้ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่า ต้องพอเพียง ไม่ทำอะไรสุดโต่ง ไม่โลก อย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นความสุข

สุเมธ ตันติเวชกุล. (2549: ออนไลน์) ใ้คำอธิบายถึง เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง พอเพียงสำหรับทุกคน มีธรรมชาติพอเพียง มีความรักพอเพียง มีปัญญาพอเพียงก็เกิดความสมดุล จะเรียกว่าเศรษฐกิจสมดุลก็ได้ เมื่อสมดุลเป็นปกติ สบายไม่เจ็บไข้ ไม่วิฤต เศรษฐกิจ พื้นฐานกับ เศรษฐกิจชุมชนส่วนมุ่งไปสู่เศรษฐกิจพอเพียง ข้อสำคัญเมื่อพูดถึงเศรษฐกิจพื้นฐานต้องไม่มอง เศรษฐกิจแบบแยกส่วน เป็นเศรษฐกิจที่อยู่บนความเข้มแข็งของสังคมหรือชุมชนเป็นเครื่องมือพัฒนา เศรษฐกิจเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมอย่างบูรณาการ

สุเมธ ดันติเวชกุล (2542: 4-5) ให้ความหมายเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถของชุมชนเมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่งๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิด เพื่อเลี้ยงสังคมนั้นๆ ได้โดยไม่ต้องพึ่งปัจจัยต่างๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ เศรษฐกิจพอเพียงระดับ บุคคลนั้น คือความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน มีความเป็นอยู่อย่างประมาณตนตาม อุดมภาพ และที่สำคัญไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่พัวพันการอยู่กับ สิ่งใด

ประยงค์ รมรงค์. (2548: สัมภาษณ์) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง พึ่งตนเองตาม พระราชดำริ หมายความว่า การพัฒนาอย่างบูรณาการ โดยไม่มองเฉพาะเศรษฐกิจแต่อย่างเดียว ต้อง มองสังคมด้วย และมองสิ่งแวดล้อมพร้อมๆ ไปด้วยกับการพัฒนาเราไม่เชื่อว่าเมื่อเศรษฐกิจดีขึ้นสังคมและ สิ่งเหล่านี้จะเป็นทรัพยากรไทย เป็นทรัพยากรที่มีค่า เราควรใช้ให้คุ้มค่าที่สุด เพราะฉะนั้นการพัฒนา ต้องมองรอบด้านเรียกว่าบูรณาการและพึ่งตนเอง ทั้งเงินออม สติปัญญา และการตลาดโดยอาศัยปัจจัย ในการพัฒนา คือ คน และเป้าหมายก็คือ อยู่ดี กินดี มีสุข แต่คนเรามีปัญหาต้องเน้นที่คนเน้นการใช้ ศักยภาพของคน ถ้าคนไทยเก่งขึ้น มีความสามารถมากขึ้น เราก็จะสามารถพัฒนาประเทศเราได้ดีขึ้น กล่าวโดยสรุปเป้าหมายสุดท้าย คือคนไทยต้องกินดี อยู่ดี มีความสุข ทั้งกายและใจ สติปัญญา และ คุณธรรม เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมก็ต้องดีด้วย

ประเวศ วะสี. (2547: ออนไลน์) เศรษฐกิจพอเพียงเป็นวิธีการดำเนินการ การ เลี้ยงชีวิตแบบรู้จักพอด้วยการพยายามผลิตสินค้าขึ้นมาให้พอเพียงสำหรับคนในครอบครัวกินและใช้ หากผลิตเหลือกินเหลือใช้จึงขาย หากผลิตได้ไม่พอก็ต้องซื้อบาง มิได้มุ่งผลิตเพื่อขายอย่างเดียวโดยไม่ นำมาบริโภคนิยม ลักษณะการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักการ 4 ประการดังนี้ 1. ต้องพึ่งพา ตนเองให้มากที่สุด 2. ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดผลคุ้มค่าที่สุด 3. ไม่ผลิตและบริโภคนิยมกำลังแสวงหา ความพอเหมาะพอดีได้คุณภาพ 4. ต่างมีส่วนร่วมช่วยเหลือกันและกัน ไม่ต่างคนต่างอยู่โดยไม่เหลือว แล

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างเรียบง่าย มีความพอเพียง รู้จักออม ไม่ฟุ้งเฟ้อ อยู่อย่างประมาณตน ใช้จ่ายไม่เกิน รายรับ มีความเอื้อเฟื้อกันในชุมชน ทะนุบำรุงพื้นฐานตัวเองให้เข้มแข็งทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ

3.2. หลักแนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะ แนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดมากกว่า 30 ปี ตั้งแต่ก่อนวิกฤตการณ์ เศรษฐกิจและเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางแก้ไขเพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่าง

มั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอนและขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีจิตสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบคอบเพื่อความสมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์, 2549: ออนไลน์)

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นความสามารถของชุมชน เมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่งๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้นๆ ได้โดยพยายามหลีกเลี่ยงที่พึ่งพาปัจจัยต่างๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ ซึ่งเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคล คือความสามารถในการดำรงชีวิตไว้อย่างไม่เดือดร้อน กำหนดความเป็นอยู่อย่างประมาณตนตามฐานะ ตามอัธยาศัย และที่สำคัญไม่หลงไหลไปจามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่พันธนาการอยู่กับสิ่งใด นั่นก็คือ การหันกลับมายึดเส้นทางสายกลางในกาดำรงชีวิต เศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นพื้นฐานของความมั่นคงในการดำรงชีวิตที่ส่งผลให้สามารถพึ่งตนเองได้ (สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์, 2549: ออนไลน์)

ดังนั้น การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้าง ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ตลอดจนใช้ความรู้ รอบคอบและคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจ และการกระทำ ซึ่งสุเมธ ตันติเวชกุล (2542: 15) กล่าวถึงหลักปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มี 5 ประการคือ 1. ยึดหลักการประหยัด ดัดทอนค่าใช้จ่ายทุกด้าน ลดละ ความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีวิตอย่างจริงจัง 2. ยึดหลักการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง สุจริตแม้จะอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพก็ตาม 3. ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันในทางการค้า ประกอบอาชีพแบบสู้สู้กันอย่างแรง 4. ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก โดยต้องขวนขวายใฝ่หาความรู้ให้เกิดมีรายได้เพิ่มพูนขึ้นจนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ 5. ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละสิ่งชั่วให้หมดสิ้นไป

สุเมธ ตันติเวชกุล (2549: ออนไลน์) กล่าวถึงการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริจะต้องยึดหลักการสำคัญใน 5 ประการ 1. ด้านจิตใจ ทำตนให้เป็น

ที่พึ่งตนเอง 2. ด้านสังคม แต่ละสังคมต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกันเป็นการสร้างเครือข่าย ชุมชน 3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ให้ใช้และการจัดการอย่างฉลาด พร้อมทั้งหาทางเพิ่มมูลค่า 4. เทคโนโลยี (ภูมิปัญญาชาวบ้าน) จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปเทคโนโลยีเข้ามาใหม่ซึ่งมีทั้งดีและไม่ดี แยกแยะยาก แต่ก็มีพอควร เพื่อการดำรงชีวิตในพื้นฐาน การพัฒนาจะต้องสอดคล้องกับภูมิสังคม 5. ด้านเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่นักพัฒนามักมุ่งที่จะเพิ่มรายได้แต่ไม่มีการมุ่งที่การลดรายจ่าย กล่าวคือต้องปรับทิศทางในเบื้องต้นมุ่งลดรายจ่าย กล่าวคือ ต้องปรับทิศทางในเบื้องต้นมุ่งลดรายจ่ายก่อน ยึดถือการประกอบอาชีพที่ถูกต้อง สุจริต แม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีวิตก็ตาม และละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์ในทางการค้าขาย ประกอบอาชีพแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรง

เช่นเดียวกัน ทิศนา เขมมณี (2548: สัมภาษณ์) กล่าวว่า หลักการในการดำเนินชีวิตจากแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้สามารถปรับตัวในการดำรงชีวิตได้ในสังคมอย่างมั่นคง เป็นสุข จะต้องพัฒนาให้คุณลักษณะดังนี้ คือ 1. การพึ่งพาตนเอง 2. การทำงาน การแก้ปัญหา 3. การแสวงหาความรู้และข้อมูล และ 4. การพัฒนาตนเองและคุณภาพชีวิต

นอกจากนี้ เกษม วัฒนชัย กล่าวในการสัมมนาเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียง(2549: แถบเสียงตลับ) เกี่ยวกับปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง โดยหลักการเศรษฐกิจพอเพียงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานให้กับชาวไทยมาเป็น 20-30 ปีแล้ว ถ้าอ่านความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ซึ่งครอบคลุมปี พ.ศ. 2545-2549 ปรัชญานี้มีวัตถุประสงค์โดยสรุปต้องการให้คนไทยใช้เป็นเครื่องมือในการรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง มีรับสั่งว่าปัจจัยที่มาจากการเปลี่ยนแปลงจะมาจากภายในก็ได้ ภายนอกก็ได้ เช่น มาจากภายในประเทศ ภายนอกประเทศ ภายในโรงเรียน ภายนอกโรงเรียนก็ได้ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง มีผลกระทบต่อตนเองและครอบครัว สามารถเอาหลักปรัชญาไปใช้กับนักเรียนทุกคน ไปใช้กับครูทุกคน ไปใช้กับผู้บริหารทุกคน ไปใช้กับประชาชนทุกคน

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง คือ ปัจจัยที่เป็นความประพฤติกองเราเองกับ ปัจจัยที่อยู่นอกตัวเรา หรือถ้าจะนำไปใช้ในต่างประเทศปรัชญานี้ก็บอกว่าการเปลี่ยนแปลงอาจจะเกิดจากภายในหรือภายนอกประเทศก็ได้ เราจะทำอะไรถึงจะรับมือได้ แล้วเมื่อการเปลี่ยนแปลงไม่ทำให้เกิดวิกฤติ เอาไปใช้ในโรงเรียนทำอะไรไม่ทำให้โรงเรียนลงไปในพื้นที่ ทำอย่างไร โรงเรียนจึงเจริญรุ่งเรืองขึ้นมา จริงๆ หลักปรัชญานี้ คือ ทางสายกลาง กล่าวคือ ไม่สุดโต่ง ซึ่งมีอยู่ในคำสอนของพระพุทธศาสนา กล่าวว่าการใช้ชีวิตนั้นอย่าไปสุดโต่งให้ใช้ทางสายกลาง

ยกตัวอย่างเรื่องการใช้เงินใช้ทองในระดับบุคคล นักเรียน นิสิตนักศึกษาหรือครูก็ได้ เรื่องการใช้เงินให้พอเพียง ให้พอประมาณไม่ให้สุดโต่งข้างใดข้างหนึ่ง ไม่ตระหนี่หรือขี้เหนียวจนเกินไป และไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือยจนเกินไป ให้ใช้เงินในสิ่งที่จำเป็น ให้ใช้อย่างมีเหตุผล ไม่ใช่เห็นเขามีก้อยากมีตามเขา เขามีเงินเป็นแสนก็อยากมีตามเขาอีก

ปรัชญานี้ต้องการสอนให้คนรู้ว่าการใช้ชีวิต การที่จะใช้เงินใช้ทอง จะต้องอยู่บนความพอเพียง ซึ่งคำว่าพอเพียงมี 3 องค์ประกอบ คือ พอประมาณ ทั้งปริมาณและคุณภาพ ไม่สุดโต่ง ข้างใดข้างหนึ่ง คือ ไม่ฟุ้งเฟ้อหรือขี้เหนียวจนเกินไป มีเหตุผล ในการบริโภค กล่าวคือ การใช้เงินใช้ทองขอให้ใช้อย่างมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวพอต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เช่น ต้องมีเงินออมเอาไว้ใช้ในยามฉุกเฉิน หรือเวลาเดือดร้อน

สิ่งที่ทำให้เราอยู่ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากทั้งภายในและภายนอกได้ คือ ทางสายกลางโดยยึดหลักความพอเพียง มีข่าวว่า 5 ปีที่ผ่านมาหนี้สินครูเพิ่มขึ้นอย่างน่าตกใจ สาเหตุเพราะขาดภูมิคุ้มกันที่ดี ครูที่เป็นหนี้เพราะการเงินอ่อนแอไปไหนก็ไม่ยอมสบตาใครเพราะว่าเป็นหนี้ เขาทั้งหลายครูที่เป็นหนี้จะมีกำลังใจในการสอนได้อย่างไร ถ้าขาดขวัญ ขวัญ คือ ภาวะพร้อมที่จะทำงาน นักรบมีขวัญพร้อมที่จะรบ ครูมีขวัญพร้อมที่จะสอน ครูที่เป็นหนี้ไม่มีขวัญ เขาเรียกขวัญหนีดีฝ่อ เพราะเป็นหนี้เขา ความเป็นหนี้ทำให้ความเชื่อมั่นใจลดลง ทางแก้ต้องนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ใช้เป็นภูมิคุ้มกันทางการเงิน นักเรียน นิสิต นักศึกษา ครู ผู้บริหาร โรงเรียน หรือสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ สามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ได้ นั่นคือระบบภูมิคุ้มกันทางการเงิน ต่อไปเป็นระบบภูมิคุ้มกันทางด้านศีลธรรม ทำไมนักเรียนบางคน หรือหลายคนจึงง่ายต่อการไปลองยาเสพติด ทำไมนักเรียนหญิงหลายคนจึงง่ายต่อการเสียดัว ทำไมใจง่าย เพราะขาดภูมิคุ้มกันทางด้านคุณธรรม เพราะฉะนั้นต้องช่วยสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านคุณธรรมตั้งแต่ผู้บริหารจนถึงนักการภารโรง ดังนั้น ภูมิคุ้มกันทางการเงินและภูมิคุ้มกันทางศีลธรรมมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีเงื่อนไข 3 ข้อ ที่นำไปใช้ประกอบแล้วประสบความสำเร็จคือ เงื่อนไขทางด้านคุณธรรม ต้องปรับพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ ทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีหรือนักวิชาการ และผู้ประกอบการธุรกิจทั้งหลาย ทั้งธุรกิจเอกชน ธุรกิจของรัฐ ต้องยึดมั่นอยู่ในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตเป็นส่วนหนึ่งของคุณธรรม ทำอย่างไรจะให้นักเรียนทุกคนมีความซื่อสัตย์สุจริต ทำอย่างไรจะให้ครูมีความซื่อสัตย์สุจริต ทำอย่างไรจะให้ผู้บริหารทุกคนมีความซื่อสัตย์สุจริต เห็นภาพคุณธรรม คุณธรรมเป็นกลไกการคิดตัดสินใจของคนแต่ละคนในเรื่องความดี ความงาม ความจริง ถ้าเราคิดและตัดสินใจออกมาในสิ่งที่เป็นจริง ที่คนทั่วโลกบอกว่าเป็นความดี เป็นความงาม เป็นความจริง เรื่องคุณธรรมต้องค่อยๆ สะสมตั้งแต่เล็กๆ พ่อแม่เป็นผู้ที่สะท้อนเรื่องคุณธรรมให้แก่ลูก โดยเอาความดี ความงาม ความจริงสั่งสอนลูก พอครูรับเด็กมาจากพ่อแม่มาเรียนชั้นอนุบาลก็ตีประถมศึกษาก็ตี มัธยมศึกษาก็ตี ก็มาสร้างคุณธรรมสอนให้แก่เด็ก วิธีสร้างที่ดีที่สุดคือครูทำเป็นต้นแบบ ครูต้องทำความซื่อสัตย์สุจริตให้แก่เด็ก เด็กก็จดจำ นั่นคือต้องปรับพื้นฐานทางจิตให้มีความซื่อสัตย์สุจริต เงื่อนไขทางด้านวิชาการหรือความรู้ ข้อสำคัญในการวางแผน ทำอะไรต้องใช้หลักวิชาที่เหมาะสมและรอบคอบ จะทำอะไร โดยใช้อารมณ์ไม่ได้ ต้องใช้หลักวิชาการเป็นตัว

ตัดสินใจ ใช้หลักความจริง เป็นตัวตัดสินใจ และเงื่อนงำในการดำเนินชีวิต ต้องใช้ความอดทน และความเพียรพยายาม ควรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิตถ้าเป็นคนขี้เกียจแล้วบอกว่าใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่เห็นสำเร็จเลย เป็นคนเกียจคร้าน ควรเอาปรัชญานี้ไปใช้ทุกข้อ หรือจะซื้ออะไรก็นำไปใช้ แต่ไม่ใช่จะสอบก็บอกว่าเอาคะแนนพอประมาณเพราะขี้เกียจ อย่างนี้ไม่ใช่

3.3 คุณลักษณะของความพอเพียงใน 3 ด้าน

ในการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการใช้ชีวิตที่อยู่บนความพอดีพอควร ไม่สุรุ่ยสุร่าย ไม่สุดโต่งจนเกินความพอดีและ เพื่อให้ที่อยู่อย่างมีความสุขจะต้องอยู่บนพื้นฐานของความพอเพียง กล่าวคือ มีความเป็นอยู่ที่พอดี เดินตามทางสายกลางใช้ชีวิตอย่างไม่ประมาท มีความประหยัด และดำรงชีวิตอย่างพออยู่พอกิน ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นตัวแปรในการแก้ไขปัญหาหนี้สิน เพื่อให้คนรู้จักและตระหนักถึงความพอเพียงให้มีชีวิตพออยู่พอกิน ไม่ฟุ้งเฟ้อจนเกิดหนี้สิน ไม่ละโมภจนเกินไป ไม่ฟุ้งเฟ้อหรือขี้เหนียวจนเกินเหตุโดยคำนึงถึงความพอเพียงใน 3 ด้านดังนี้

3.3.1 ความพอประมาณ

ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2549: ออนไลน์)

ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ไม่มากไม่น้อย โดยเฉพาะในการอุปโภคบริโภค ปัจจัยต่าง ๆ ในการดำรงชีพ (ประเวศ วะสี. 2547: ออนไลน์)

ความพอประมาณ หมายถึง ความพอเหมาะต่อความจำเป็นหรือพอควรแก่อัตรา โดยไม่มากไม่น้อยเกินไป (เกษม วัฒนชัย. 2549: ออนไลน์)

ความพอประมาณ หมายถึง การดำเนินชีวิต หรือธุรกิจอย่างพอดี ที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น โดยคำนึงถึงกำลังของคนเป็นสำคัญ ไม่ใช่ขยับเกินกำลังของตนเอง ทั้งการผลิตและการบริโภค เป็นการจัดการใช้สิ่งของหรือเงินทองที่เรามีอยู่ให้ดีที่สุด ใช้ให้เพียงพอ จะได้ลดการสร้างหนี้สิน ซึ่งเท่ากับเป็นการลดปัญหาที่จุดเริ่มต้น (ธนวรรธน์ พลวิชัย. 2549: ออนไลน์)

สรุปได้ว่า ความพอประมาณ หมายถึง ความพอเหมาะ พอดี ในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะการผลิตและการอุปโภคบริโภค จะต้องคำนึงถึงความจำเป็น โดยมีความพอดีที่ไม่มากหรือน้อยจนเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

3.3.1.1 ลักษณะของความพอประมาณ

ลักษณะของความพอประมาณในการดำรงชีวิตตามหลักของความพอเพียง มีนักวิชาการได้กล่าวไว้ ดังนี้

เกษม วัฒนชัย (2549: ออนไลน์) กล่าวถึงความพอประมาณเป็นลักษณะของการใช้จ่ายที่พอดีทั้งปริมาณและคุณภาพ คือไม่สุดโต่งในด้านใดด้านหนึ่ง ไม่ฟุ้งเฟ้อหรือขี้เหนียวจนเกินไปให้อยู่ในความพอดี ความพอประมาณ

ปรียานุช พิบูลสรารุณี (2549: ออนไลน์) กล่าวว่าความพอประมาณเป็นความพอเหมาะกับสภาพของตน พอควรกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสังคม กล่าวคือ ไม่โลภจนเบียดเบียนตัวเองและผู้อื่นและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์ (2549: ออนไลน์) กล่าวว่าความพอประมาณที่จะนำไปสู่การสร้างสมดุลให้ธุรกิจการผลิตและการบริโภคในระดับพอประมาณ เช่น พยายามไม่มีรายจ่ายเกินรายได้ โดยลดหนี้สินต่อทรัพย์สินและหนี้สินต่อทุนลงมาให้มีความพอดี หรือมีขนาดที่เท่าๆ กัน

สุภาภย์ อินทองคง (2549: ออนไลน์) กล่าวว่าความพอประมาณ คือความพอดีไม่มาก ไม่น้อยเกินไป โดยเฉพาะมีการอุปโภค บริโภค บังคับต่างๆ ในการดำรงชีวิต เช่น กินพอประมาณ ดื่มพอประมาณ ใช้พอประมาณ ก็คือ กินดื่มให้ใช้แต่พอดี พอเหมาะแก่ความต้องการของร่างกายขององค์กรที่เรียกว่ากินเป็นใช้เป็นอย่างดีประหยัดมัธยัสถ์

สุเมธ ดันติเวชกุล (2549: ออนไลน์) กล่าวว่า ความพอประมาณต้องรู้จักคำว่าพอและไม่เบียดเบียนผู้อื่น พยายามพัฒนาตนเอง เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง ความชำนาญมีความสุขและความพอใจกับชีวิตที่พอเพียง ใช้ทางสายกลางในการดำรงชีวิต

จิรณ แก้วสนิท (2549: ออนไลน์) กล่าวถึงลักษณะของความพอประมาณในการหลีกเลี่ยงความขัดแย้งทางการเมือง เขาให้ติดตามข่าวสารทางการเมืองพอประมาณ เพราะหากติดตามข่าวสารมากเกินไปอาจจะเป็นโรคเครียดได้ ซึ่งไม่เป็นผลดีกับตัวเอง อาจจะทำให้ใจนักการเมืองแต่พอประมาณ พอดีๆ ไม่รักมากจนเกินไปจนลุ่มหลง หลงผิด กล่าวคือ ถ้านักการเมืองคนนี้พูด ทำอะไรจะต้องถูกต้องชอบธรรมไปเสียหมด ไม่มีอะไรผิดพลาดเลย ซึ่งในชีวิตและโลกของความเป็นจริงนั้นมันเป็นไปได้ ทุกคนมีโอกาสผิดพลาดครบถ้วนทั้งนั้น หรือเกลียดคนนักการเมืองคนนี้ เกลียดพรรคการเมืองพรรคนี้นักไม่คู่ ไม่ฟัง ถ้านักการเมืองคนนี้พูด แบบนี้ก็เป็นการปิดหู ปิดตาตนเองมากเกินไป ดังนั้นก็ขอให้อยู่ในความพอดี พอประมาณ

สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ (2549: ออนไลน์) ได้กล่าวถึงการประยุกต์ใช้ความพอประมาณในระดับบุคคลหรือครอบครัวจะต้องคุมรายจ่ายให้สมดุลกับรายได้หรือใช้ในองค์กรเอกชนจะต้องผลิตเพื่อกลุ่มลูกค้าชั้นดี ที่มีช่องทางการขายชัดเจน ยึดหลักความเสียปาน

กลางเพื่อกำไรมากขึ้น ยืดหลักการแบ่งปันและไม่เบียดเบียนคู่ค้าธุรกิจและมีเครือข่ายผู้ประกอบการรายย่อย ช่วยจัดส่งงานเมื่อยอดการสั่งสินค้าเพิ่ม

ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (2549: ออนไลน์) กล่าวถึงความพอประมาณว่า เป็นการขึ้นได้โดยลำแข้งของตนเองโดยมีการกระทำไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป ในมิติต่างๆ เช่น การบริโภค การผลิตอยู่ในระดับสมดุล การใช้จ่าย การออมอยู่ในระดับที่ไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับตัวเอง พร้อมทั้งจะรับการเปลี่ยนแปลง

ตัวอย่างของการทำธุรกิจแบบพอประมาณ แพรนต้าจิวเวอรี่ บริษัท เครื่องประดับที่มีรายได้ถึง 3,160 ล้านบาท ในปี 2547 และมีการขยายตัวเฉลี่ยปีละ 12% มีพนักงานรวมถึง 3,500 คน เป็นหนึ่งในตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นชัด จากการสรุปข้อมูลของ โครงการบัณฑิตศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) ระบุว่า แพรนต้า จิวเวอรี่เป็นหนึ่งในองค์กรที่มีแนวทางการบริหารธุรกิจที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในด้านความพอประมาณ กล่าวคือมีความพอประมาณในการผลิตและรับคำสั่งสินค้าโดยเน้นการผลิตเพื่อกลุ่มลูกค้าชั้นดีที่มีช่องทางการขายชัดเจนกว่าการขายกำลังการผลิตอย่างกว้างและมีความพอประมาณในการแสวงหากำไร อาทิ ยืดหลักความเสี่ยงปานกลาง เพื่อกำไรมากขึ้น โดยให้ความสำคัญต่อคู่ค้าทางธุรกิจ ผู้ถือหุ้น สังคม สิ่งแวดล้อม และพนักงาน ไม่เอาเปรียบบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้กำไรสูงสุด ยึดถือหลักการแข่งขันและไม่เบียดเบียน เพื่อให้คู่ค้าทางธุรกิจ ดำรงอยู่ได้ ทำให้คู่ค้าไว้วางใจและมีโอกาสนำธุรกิจใหม่มาเสนอ ขณะเดียวกันก็ยังมี ความพอประมาณในการก่อหนี้และขยายการลงทุน แม้บริษัทจะกู้ยืมเงินตราต่างประเทศในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ โดยไม่ป้องกันความเสี่ยง ส่งผลให้บริษัทไม่สามารถชำระหนี้บางส่วนได้ตามกำหนด แต่ปัจจุบันได้มีการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ทั้งหมดและรักษาสัดส่วนหนี้ต่อทุนไม่ให้มากเกินไป (พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์. 2549: ออนไลน์)

ตัวอย่างของการพัฒนาซอฟต์แวร์ตามหลักความพอประมาณ คือใช้ทางสายกลาง ไม่มากหรือน้อยเกินไป กล่าวคือเลือกใช้ซอฟต์แวร์เชิงพาณิชย์ กับซอฟต์แวร์โอเพ่นซอร์ส แบบผสมผสาน ไม่ใช่แบบหักดิบ เช่น ยกเลิกโปรแกรมวินโดวส์และใช้งานแต่โปรแกรมลินุกซ์แทนทั้งหมดนำโปรแกรมโอเพ่นซอร์สเข้าไปทดลองใช้งาน โดยเริ่มจากงานเล็กๆ มีความสำคัญไม่มากนัก แล้วจึงเพิ่มปริมาณการใช้ขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป สนับสนุนให้เริ่มใช้ความชำนาญให้กับพัฒนาโปรแกรมจากขั้นพื้นฐานโดยมีส่วนร่วมในการพัฒนาซอฟต์แวร์จากส่วนน้อย เช่น การแปลเอกสาร การแก้ไขก่อนที่จะสร้างโครงการของตนเองและวางแผนการใช้ซอฟต์แวร์หรือโปรแกรมต่างๆ เท่าที่มีความจำเป็น เช่น ซอฟต์แวร์ (Software Suit) ที่ประกอบด้วยโปรแกรมหลายตัวก็อาจจะใช้เพียงโปรแกรมขนาดเล็กที่ทำหน้าที่เฉพาะเท่านั้นก็เพียงพอแล้ว (สุเมธ ตันติเวชกุล. 2549: ออนไลน์)

นอกจากนี้หลักของความพอประมาณเป็นลักษณะของความพอดี 5 ประการคือ

1. พอดีด้านจิตใจ คือจิตใจมีความเข้มแข็ง มีจิตสำนึกดี เอื้ออาทร ประณีประนอม นึกถึงประโยชน์

ส่วนรวม 2. พอดีด้านสังคม คือ ช่วยเหลือเกื้อกูล รู้รักสามัคคี สร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวและชุมชน 3. พอดีด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ รู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาด รอบคอบ และเกิดความยั่งยืนสูงสุด 4. พอดีด้านเทคโนโลยี คือ รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและสอดคล้องต่อความต้องการ เป็นประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อม และเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม และพัฒนาจากภูมิปัญญาชาวบ้าน 5. พอดีด้านเศรษฐกิจ คือ เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ดำรงชีพอย่างพอควร พออยู่พอกิน สมควรตามอัตภาพและฐานะของตน (จรรยาพร ธรณินทร์. 2550: เอกสารประกอบคำบรรยาย)

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความพอประมาณดังกล่าว จึงได้กำหนดตัวชี้วัดของความพอประมาณ 2 ด้านดังนี้

1) การใช้จ่าย

หลักปฏิบัติในการใช้จ่ายจะต้องวางแผนในการใช้จ่ายของตนเองเพื่อให้อยู่ในความพอประมาณ โดยไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือยและใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่ายจนเกินไป ซึ่งหลักการใช้จ่ายสำนักคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2549: ออนไลน์) ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับการใช้จ่ายว่า ต้องรู้จักการใช้จ่ายของตนเอง ใช้จ่ายอย่างพอประมาณ เท่าที่จำเป็นและปรับเปลี่ยนการบริโภคเพื่อลดรายจ่ายที่ฟุ่มเฟือยลง

เช่นเดียวกับกัญญ์ชุล วัฒนากุล (2549: 80-87) ได้ศึกษาเกี่ยวกับแบบแผน การบริโภค และการประมาณ ระดับรายได้ที่เหมาะสมสำหรับการใช้จ่ายของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เสียค่าใช้จ่ายในการบริโภคมากกว่าร้อยละ 99 อันได้แก่ การใช้จ่ายด้านที่พักอาศัย นิยมพักหอพักของเอกชนที่แพงกว่า นิยมใช้ยานพาหนะรถยนต์ไฮบริดมากถึงร้อยละ 70 นอกจากนี้การใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคส่วนตัวอยู่ในระดับที่สูง ซึ่งดูแล้วยการใช้จ่ายดังกล่าวเป็นการใช้จ่ายที่เกินความพอดี ไม่อยู่ในหลักของความพอประมาณ ทำให้การบริโภคของนักศึกษาอยู่ในความไม่พอดินำไปสู่การฟุ่มเฟือยได้

ธีระพงศ์ สันติภพ (2540: 2) ได้กล่าวเกี่ยวกับการใช้จ่ายว่าการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลให้ประชาชนมีอำนาจในการซื้อมากขึ้น มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการจับจ่ายทำให้ประชาชนปรับเปลี่ยนการบริโภค มีการใช้จ่ายซื้อสินค้าที่ฟุ่มเฟือย โดยเฉพาะสินค้าที่ผลิตในต่างประเทศ จึงเป็นที่มาของค่าใช้จ่ายไม่พอกับรายได้ เพราะขาดความพอประมาณในตนเอง

วิวรรณ์ เก่งถนอมศักดิ์ (2548: 82) ได้กล่าวว่าการใช้จ่ายเป็นตัวส่งผลให้การกระจายรายได้ดีขึ้น จากการใช้จ่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการกระจายรายได้ของครัวเรือนกรณีศึกษาจังหวัดลำปาง พบว่า ประโยชน์จากรายจ่ายในทุกพื้นที่ครัวเรือนมีสัดส่วนการได้รับประโยชน์เพิ่มขึ้นตามการเพิ่มขึ้นของรายได้

พระพรหมมังคลาจารย์ (2548: สัมภาษณ์) ได้กล่าวถึงการใช้จ่ายของครูว่าต้องดูว่าการใช้จ่ายของครูเป็นอย่างไร ครูใช้จ่ายเก่ง ชอบซื้อของ แดงตัวเก่ง จึงเป็นหนี้ ครูต้องใช้ชีวิตอย่างเรียบ

ง่าย ไม่ฟุ่มเฟือย จะได้ไม่เป็นหนี้ ครูต้องแต่งกายแบบเรียบง่าย แต่งชุดไม่ฟุ่มเฟือย มีชุดแต่งกาย 1 หรือ 2 ชุดก็เพียงพอ ต้องอยู่อย่างง่าย ไม่ใช่เงินผิวดำตุลประสงค์ อย่าใช้จ่ายเงินมากเกินไป

ทิสนา แคมมณี (2548: สัมภาษณ์) กล่าวเกี่ยวกับการใช้จ่ายว่า ทุกคนต้องวางแผนการใช้จ่ายเงิน ทำอย่างไรสินค้าที่ซื้อมาจึงจะผ่อนได้สำเร็จ มิใช่เอาเงินไปใช้จนหมดแล้วไม่สามารถผ่อนชำระหนี้ได้ จะต้องมีการวางแผนที่ดี ครูผู้หญิงควรจะลดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับความสวยความงามลดลง ค่าใช้จ่ายเรื่องส่วนตัวของครูจะต้องกำกับด้วยตัวเอง และบุคคลอื่นช่วยกันดูแลกำกับ

ปรียานุช พิบูลสรารุช (2549: ออนไลน์) ได้กล่าวเกี่ยวกับการใช้จ่ายว่าจะต้องมีวินัยในการใช้จ่ายพอประมาณ รัวรายรับรายจ่ายของตนเอง จะซื้ออะไรต้องชั่งใจ คำหนึ่งถึงว่าในอนาคตจะมีปัญหาอะไรบ้าง จะต้องกระตุ้นให้เกิดการใช้จ่ายอย่างมีวินัย ให้เกิดอาการยั้งคิด กระตุ้นให้ยั้งคิด

2) รายได้

หลักในการพิจารณารายได้ ได้มีผู้กล่าวถึง ดังนี้

พระพิศาลธรรมพาทิ (2548: สัมภาษณ์) กล่าวว่าครูจะต้องมีมุมมองในการขยันหารายได้ อันจะนำไปสู่รายได้เสริม นอกจากเงินเดือนอย่างเดียว และที่สำคัญจะต้องอุดหนุนจากอภายมุขให้ได้ ต้องหลีกเลี่ยงให้พ้นจากอภายมุข ไม่เข้าไปเกี่ยวข้องและไม่ละอายในเรื่องทำกิน

สายหยุด จำปาทอง (2548: สัมภาษณ์) กล่าวว่า ครูมีรายได้ทางเดียว ทำอย่างไร ไม่ให้เกิดหนี้ จะต้องมีความวินัยในตัวเอง ต้องไม่ใช้เงินเกินตัวในการบริโภค ให้อยู่ในพิกัดรายได้ ถ้าบังคับตัวเขาได้ หนี้ก็จะไม่เกิด

กมล สดประเสริฐ (2548: สัมภาษณ์) กล่าวว่า ครูที่เป็นหนี้มากๆ จะทำให้ประสิทธิภาพการสอนลดลง เพราะเอาเวลาไปคิดเรื่องเงินทอง ไม่คิดเรื่องการพัฒนาเด็ก จริงๆ แล้วรายได้จากเงินเดือนครูมีมากกว่าเงินเดือนชาวบ้าน ครูจะต้องคุมรายได้ และรู้จักเก็บ

ทิสนา แคมมณี (2548: สัมภาษณ์) กล่าวว่า ครูมีรายได้จากเงินเดือนทางเดียว ควรเน้นการให้ความช่วยเหลือกลุ่มพ่อบ้านและกลุ่มแม่บ้านที่เป็นครู ควรช่วยเหลือให้มีการเพิ่มรายได้ โดยจัดกลุ่มผู้สนใจที่ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ควรให้ความรู้ในด้านการบริหารจัดการด้านการเงินให้กลุ่มที่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย จะต้องไปดูที่การลดรายจ่ายให้ต่ำลง

วินิจ ชวนใช้ (2548: สัมภาษณ์) กล่าวว่า ครูควรปลูกพืชผักสวนครัวกินเองที่เหลือก็เอาไปขายได้ เป็นรายได้อีกทางหนึ่ง ควรมีการส่งเสริมให้มีการสร้างรายได้เพิ่มเนื่องจากสังคมของครูไว้สูง แต่ครูมีรายได้ไม่สูง ไม่เหมาะกับภานิสังคม

สรุป ความพอประมาณเป็นลักษณะของความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป ในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะในการอุปโภค บริโภค จะต้องอยู่ในความพอดีพอควรกล่าวคือ สามารถควบคุมการใช้จ่ายให้อยู่ในความพอดี ไม่ฟุ่มเฟือย หรือสุรุ่ยสุร่ายจนเกินไปต้องรู้จักคำว่าพอ คือ พอดีพอเหมาะกับสภาพของตนเอง การใช้จ่ายที่พอประมาณจะต้องสมดุลกับรายได้ เป็นการใช้จ่ายที่เดิน

ตามทางสายกลาง โดยไม่ให้เดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น มีรายได้เท่าไรก็ให้จ่ายแต่เพียงเท่านั้นทั้งนี้ ต้องพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นด้วย

3.3.2 ความมีเหตุผล

ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้อง เป็นไปอย่างมีเหตุมีผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจาก การกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2549: ออนไลน์)

ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียง จะต้อง เป็นไปอย่างมีเหตุมีผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น จากการทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ (ธนวรรธน์ พลวิชัย. 2549: ออนไลน์)

ความมีเหตุผล หมายถึง การยึดหลักความประหยัด คัดทอนค่าใช้จ่ายทุกด้าน ลด ความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีพ ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง สุจริต แม้จะตกอยู่ในภาวะ ขาดแคลนในการดำรงชีพ ละเลิก แก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันในทางการค้าขายประกอบอาชีพ แบบต่อสู้กันอย่างรุนแรง ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้หลุดพ้นจากความทุกข์ยาก ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดเลิก สิ่งชั่วกิเลส ให้หมดสิ้นไป ไม่ก่อความชั่วให้เป็นที่ร่ำรวยตัวเอง ทำลายผู้อื่นพยายาม เพิ่มพูนรักษาความคิดที่มีอยู่ในห้วงความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น (จรรยาพร ธรณินทร์. 2550: สรุปคำบรรยาย)

สรุปได้ว่า ความมีเหตุผล หมายถึงการตัดสินใจอย่างไม่ประมาทในการใช้จ่ายเพื่อ การดำรงชีวิตอย่างมีเหตุมีผล โดยคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น

3.3.2.1 ลักษณะของความมีเหตุผล

ลักษณะของความมีเหตุผลมีผลในการดำเนินชีวิต ตามหลักของความพอเพียง มีนักวิชาการได้กล่าวไว้ดังนี้

ปรียานุช พิบูลสรวุฑ (2549: ออนไลน์) กล่าวถึงความมีเหตุผลว่าเป็นลักษณะ ของความไม่ประมาท รอบรู้และมีสติ รู้สาเหตุ รู้ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง รู้ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในด้านต่างๆ รู้จักการใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล มีความจำเป็น ไม่ใช่สิ่งของเกินฐานะ ตลอดจนใช้ของอย่างคุ้มค่า ประหยัด

จिराय อิศรางกูร ณ อยุธยา (2549: ออนไลน์) กล่าวถึงการมีเหตุมีผลจะต้องคิด วิเคราะห์ทุกอย่างก่อนลงมือปฏิบัติ

สุภาคย์ อินทองคง (2549: ออนไลน์) กล่าวถึงความมีเหตุผลนั้นเป็นการคิด การพูด และการกระทำบนฐานของความรู้ที่มาและที่ไปของเรื่องนั้นๆ ว่าเป็นอย่างไร มีเหตุผล ปัจจัย

อะไรเป็นตัวก่อให้เกิดจะหลุดออกจากเหตุนี้ได้โดยการอาศัยช่องทางใด และจะใช้วิธีการใด การรู้เหตุรู้ผล ที่ว่านี้จะช่วยให้แก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ สำเร็จมากขึ้น

พิพัฒน์ ขอดพฤติการณ (2549: ออนไลน์) กล่าวถึงการตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น จะต้องมีเหตุผลในการตัดสินใจโดยพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้องและผลกระทบด้วย

อภิชัย พันธเสน (2549: ออนไลน์) ทั้งนี้การมีเหตุผลนั้นจะต้องไม่เอาโรคเอาเปรียบ ต้องซื่อสัตย์ต่อลูกค้า

พิพัฒน์ ขอดพฤติการณ (2549: ออนไลน์) ได้ยกตัวอย่างในการทำธุรกิจ เพื่อให้มีความยั่งยืนได้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะต้องมีเหตุผล โดยให้ความสำคัญในเรื่องคุณค่ามากกว่าเรื่องราคา คุณค่าการผลิตที่ก่อให้เกิดความคุ้มค่ามากกว่าความคุ้มทุน ซึ่งคำนวณโดยใช้ตัวเลขผลกำไรจากมากไปน้อย 1. ปัจจัย 2. สินค้าประเภทความมั่นคงปลอดภัย เช่น ประกันชีวิต กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ฯลฯ 3. ความสะดวกสบายในการดำรงชีวิต อาทิ โทรศัพท์เคลื่อนที่ รถยนต์ ฯลฯ 4. ความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีวิต เช่น เครื่องประดับ เครื่องแต่งกายราคาแพง 5. อบายมุขต่างๆ เช่น เหล้า บุหรี่ ฯลฯ ซึ่งความยั่งยืนจะมากน้อยต่างกันอยู่ที่คุณค่าการผลิตสินค้าในกลุ่มที่มีคุณค่ามาก อย่างอบายมุขเป็นสิ่งที่มีความน้อย ทำให้เป็นกลุ่มที่สะท้อนให้เห็นแนวโน้มที่จะนำไปสู่ความไม่ยั่งยืนเพราะสินค้าที่มีความเสี่ยงสูง ดูจากกฎระเบียบในปัจจุบัน ดังนั้นยังผลิตสินค้าที่มีคุณค่ามากยิ่งขึ้นสร้างความยั่งยืนให้ธุรกิจมาก

เกษม วัฒนชัย (2549: แถบเสียงดลั) กล่าวถึงความมีเหตุผล เป็นการคิดการตัดสินใจในการบริโภค ต้องคำนึงถึงความจำเป็น ต้องมีเหตุผลในการใช้เงิน ใช้ไปเพื่ออะไรต้องระมัดระวังโดยไม่ประมาท ไม่สร้างค่านิยมหรือเงื่อนไขที่ถูกจิกกินไปจนขาดเหตุขาดผล และนำไปสู่ความฟุ้งเฟ้อ สุดท้ายนำไปสู่การเป็นหนี้เป็นสิน อันนำไปสู่การไม่ไว้ใจตนเอง ไม่มั่นใจในตนเองในที่สุด

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความมีเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงได้กำหนดตัวชี้วัดของความมีเหตุผล 2 ด้าน ดังนี้

1. การประหยัด

หลักปฏิบัติในการประหยัดเพื่อไม่ให้เกิดหนี้ มีผู้กล่าวไว้ ดังนี้

สายหยุด จำปาทอง (2548: สัมภาษณ์) กล่าวว่า การฝึกให้คนประหยัดจะต้องมีมาตรการ มีจิตสำนึก ที่สำคัญต้องมีความเชื่อเสียก่อน เชื่อว่าการประหยัดเป็นสิ่งที่ดีที่เหมาะสม กล่าวคือ สร้างความเชื่อเสียก่อนและแสดงออกโดยการเปลี่ยน เช่น การเลิกสูบบุหรี่ เลิกดื่มสุรา หรือการไปลงทุนในระบบผ่อนส่ง ตัวเราต้องพิจารณาว่าเรามีความสามารถในการผ่อนส่งอะไรหรือไม่อย่างไร

กมล สุกประเสริฐ (2548: สัมภาษณ์) กล่าวว่า การฝึกให้คนประหยัด ต้องฝึกนิสัย ให้งานให้เด็กๆ ทำระหว่างเรียน โรงเรียนควรเป็นสถานที่ฝึกปฏิบัติจริงๆ ในต่างประเทศนักเรียนจะต้องฝึกทำอาหารเอง โรงเรียนเป็นองค์กรการเรียนรู้ ครูทำหน้าที่เป็น Knowledge Manager

ทศนา แคมมณี (2548: สัมภาษณ์) กล่าวถึงแนวทางการฝึกคนให้ประหยัดต้องฝึกให้ประหยัดตั้งแต่เด็ก โดยมีตัวอย่าง (role model) ที่ดี ฝึกให้ทำงาน ให้อ่านคุณค่าของเงิน รู้จักความยากลำบาก ไม่สนับสนุนความหรูหรา ฟุ้งเฟ้อ ไม่เน้นวัตถุนิยม ฝึกหัดให้ทำอะไรใช้เองบ้าง ไม่เอาแต่ซื้อ ให้สนับสนุนกับการทำ เรียน ตัดเย็บเสื้อผ้าใช้เอง ให้คุณค่ากับความขยัน อดทน ประหยัด มีใช้เน้นแต่ความสวยงาม ความสะอาดสบายเท่านั้น ให้ปลูกฝังการพึ่งตนเอง ส่งเสริมการทำหรือประดิษฐ์ของใช้ด้วยตนเอง และการหารายได้เสริม

วินิจ ชวนใช้ (2548: สัมภาษณ์) กล่าวว่า การประหยัดจะต้องฝึกตั้งแต่เด็ก ครูเป็นแบบและพัฒนาโดยให้ครูเป็นผู้ปลูกฝังให้เด็กมีจิตสำนึกในการประหยัดจนเป็นนิสัย โดยการสร้างแบบอย่างที่ดี เป็นที่ยอมรับกันของสังคม เนื่องจากกระแสบริโภครุนแรง ดังนั้นผู้นำหรือบุคคลที่สังคมให้การยอมรับนับถือหรือยกย่อง ควรเป็นแบบอย่างที่ดี

2. ค่านิยม

ในการปฏิบัติหรือเปลี่ยนแปลงในการดำเนินชีวิตเพื่อให้ใช้ชีวิตอย่างพอเพียง จะทำอะไรจะอยู่ในความไม่ประมาท มีสติ มีเหตุ มีผลในการครองตน ดังนั้นค่านิยมเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้ชีวิตดำเนินไปในลักษณะใด ซึ่งมีผู้กล่าวถึงเกี่ยวกับค่านิยมไว้ ดังนี้

สุดาชา วราหพันธ์. (2545: 22) ได้ศึกษาและแบ่งค่านิยมเป็น 2 ด้านได้แก่ ค่านิยมเฉพาะบุคคล เช่น การพึ่งตนเอง ความขยันหมั่นเพียร และค่านิยมของสังคม หรือค่านิยมทางวัฒนธรรม เช่น ความสันติสุข ความสงบ ซึ่งได้ให้ความเห็นในการเกิดค่านิยมไว้ว่า เมื่อเกิดความจำเป็นหรือความต้องการขั้นต่อไปจะเกิดเป็นความชอบ ความสนใจ ซึ่งจะกระตุ้นให้เกิดความนิยมชมชอบ เข้าใจในคุณค่ากลายเป็นค่านิยม

สรุป ความมีเหตุผลเป็นลักษณะของการตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียง เป็นการตัดสินใจที่อยู่บนความไม่ประมาท รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล กล่าวคือเป็นการคิดที่จะคอยควบคุมพฤติกรรมของตนเอง ไม่ทำอะไรตามความอยากหรือความต้องการจนเกินไป คิดอะไรก็ต้องมีเหตุผลให้คำนึงถึงความจำเป็น ความประหยัด รู้จักคุณค่าของเงิน โดยไม่หลงไปกับค่านิยมตามกระแสการบริโภครุนแรง ทำอะไรต้องคิดไตร่ตรองก่อนเสมอ

3.3.3. การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของ สถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2549: ออนไลน์)

การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งใกล้และไกล (ธนวรรณ พลวิชัย. 2549: ออนไลน์)

สรุปได้ว่า การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมความพร้อมในการดำเนินชีวิตที่จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น ในอนาคตทั้งในระยะใกล้และไกลและสามารถที่จะเตรียมรับมือกับมันได้

3.3.3.1 ลักษณะของการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

ลักษณะของการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีในการดำเนินชีวิตตามหลักของความพอเพียง มีนักวิชาการได้กล่าวไว้ ดังนี้

ปรียานุช พิบูลสรารุช (2548: 9) กล่าวว่า มีการภูมิคุ้มกันที่ดีนั้น สุขภาพดีพร้อมรับความเสี่ยงต่างๆ สามารถทำประโยชน์ให้กับผู้อื่นและสังคม ตลอดจนเรียนรู้และพัฒนาตามอย่างต่อเนื่อง

จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา (2549: ออนไลน์) กล่าวว่า การมีภูมิคุ้มกันระดับประเทศ ประเทศไทยยังขาดภูมิคุ้มกันในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม กล่าวคือการขาดภูมิคุ้มกัน คือยังพึ่งพาตนเองไม่ได้เพราะยังขาดความพอดีในเรื่องสำคัญ 5 ประการ คือ 1. ขาดความพอดีด้านจิตใจ คนส่วนมากมีสภาวะจิตใจไม่เข้มแข็ง ยังไม่สามารถพึ่งตนเองได้ ความเอื้ออาทรไม่รู้จักประนีประนอม นึกถึงแต่ผลประโยชน์ส่วนตัว 2. ยังขาดความพอดีด้านสังคม ไม่ค่อยช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ชุมชนขาดความเข้มแข็ง และที่สำคัญเกิดจากรากที่มั่นคงและเข้มแข็ง 3. ขาดความพอดีด้านเทคโนโลยี ยังไม่รู้จักรู้ใช้เทคโนโลยีเหมาะสมให้สอดคล้องกับความต้องการเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้านของเราเอง และ 4. สอดคล้องเป็นประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อม และ 5. ขาดความพอดีด้านเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่ดำรงชีวิตอย่างฟุ่มเฟือยหรือเกินฐานะของคน

เกษม วัฒนชัย (2549: แถบเสียงตลับ) กล่าวว่า การมีภูมิคุ้มกันที่ดีจะต้องพอต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เช่น มีเงินเดือน 12,000 บาท จะต้องใช้ให้พอดีกับเงิน 12,000 บาท ถ้าเดือนไหนใครสักคนเกิดไม่สบายจะต้องกันเงินไว้ส่วนหนึ่งเอาไว้ใช้เวลาเดือนคร้อนคือ ต้องมีเงินออม อันนี้เรียกว่าภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี คือต้องเหลือเก็บเป็นระบบภูมิคุ้มกันในตัวเองใช้

ให้เกิดระบบ มีผู้บริหารโรงเรียนบางคนกินยาฆ่าตัวตายเพราะว่าไปติดหนี้เขา เพราะไม่รู้จักสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเอง อีกอย่างเมื่อ 5 ปีที่ผ่านมาหนี้ของครูเพิ่มขึ้นจนน่าใจหายเพราะขาดภูมิคุ้มกันในการใช้เงินในร่างกายนุษย์ต้องมีภูมิคุ้มกันเวลามีเชื้อแบคทีเรีย มีเชื้อราเข้ามาในตัวเรา แต่ถ้ามีภูมิคุ้มกันดีมีพวกสาร และเซลล์ต่างๆ ที่เข้าไปทำลายเชื้อโรคที่เข้ามาจึงมีภูมิคุ้มกันได้ เพราะฉะนั้นคนที่มีภูมิคุ้มกันบกพร่อง เช่น โรคเอดส์มีภูมิคุ้มกันเสีย พวกนี้จะแพ้โน่นแพ้นี้ ตายก่อนเพราะคนอื่นสู้ได้แต่ตัวเองสู้ไม่ได้เนื่องจากขาดภูมิคุ้มกันก็เหมือนกับความเป็นหนี้เพราะภูมิคุ้มกันทางการเงินไม่ดี ตัวอย่างนักเรียนได้เงินจากพ่อแม่แล้วใช้จนหมดหรือใช้จนไม่เหลือ ภูมิคุ้มกันทางการเงินอ่อนแอ ไปไหนก็ไม่ยอมสบตาใครเพราะเป็นหนี้เขาทั้งตลาด แล้วจะมีกำลังใจในการทำงานอย่างไร ครูที่เป็นหนี้จะมีกำลังใจในการสอน ได้อย่างไร ดังนั้นการสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินให้ตั้งเป้าหมายไว้ว่าอีกกี่ปีจะไม่เป็นหนี้ใครเลย หรือโรงเรียนที่จะปลอดหนี้ให้ตั้งรางวัลตั้งเป้าหมายให้เป็นโรงเรียนปลอดหนี้หรือโรงเรียนที่มีภูมิคุ้มกันทางด้านคุณธรรม

ในสภาวะปัจจุบันของโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านเศรษฐกิจสังคม สภาพแวดล้อม และเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้มีผลกระทบทั้งในทางบวกและทางลบกับการดำเนินชีวิตของคนในโลก โดยเฉพาะกับประเทศที่กำลังพัฒนา ส่งผลกระทบมากที่สุด ด้านเศรษฐกิจ ราคาน้ำมันในตลาดโลกเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และส่งผลต่อต้นทุนการผลิตและราคาสินค้าต่างๆ ที่จะต้องเพิ่มขึ้น ด้านสังคม มีการก่อการร้าย การรุกรานและก่อความไม่สงบ ทำให้ผู้อื่นหวาดกลัว ขาดความมั่นใจในความปลอดภัย ด้านสิ่งแวดล้อม เกิดภัยธรรมชาติที่รุนแรงมากขึ้น ด้านเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงทำให้มนุษย์มีความสะดวกสบายขึ้น หากนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสร้างสรรค์ก็เป็นเรื่องที่ดี แต่หากนำมาใช้ในทางทำลาย ฟุ้งเฟ้อ เอรัดเอาเปรียบ ขาดจริยธรรม ก็ทำให้สังคมเสื่อมลงไปได้ ประเทศที่ไม่สามารถผลิตเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าได้เอง ต้องมีการพึ่งพาจากภายนอกมากเกินไป ข่อมเสียเปรียบ หากไม่รู้จักรนำมาใช้อย่างเหมาะสม พอประมาณและรู้เท่าทัน

สุเมธ ดันติเวชกุล (2549: ออนไลน์) กล่าวว่าการพัฒนาประเทศที่มีความมุ่งมั่นให้คนส่วนใหญ่ “อยู่ดีมีสุข” ซึ่งเป็นการพัฒนาสู่ความยั่งยืน มีการเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพมากขึ้นจำเป็นต้องสร้างภูมิคุ้มกันให้กับประเทศ การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีเป็นการลดความเสี่ยง จะเป็นเกราะป้องกันและบรรเทาผลกระทบให้เราช่รอดปลอดภัยได้ ซึ่งมีข้อคิด ดังนี้

1) เพิ่มการพึ่งพาตนเองให้มากขึ้น การส่งเสริมให้มีการผลิตในประเทศเป็นสินค้าที่ไทยทำเองเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็น จะทำให้มีนวัตกรรมเกิดขึ้น ทำให้คิดเอง ทำเองได้ ไม่ใช่ประเทศที่เป็นผู้บริโภครายเดียว แต่สินค้าที่เราทำเองควรมีคุณภาพและมาตรฐานที่ดี เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือและทดแทนสินค้าที่ต้องพึ่งพาจากต่างประเทศได้

2) การดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสภาวะที่ราคาน้ำมันเพิ่มขึ้นอย่างมากขณะนี้ ราคาสินค้าต่างๆ คงจะต้องสูงขึ้น ผู้คนที่มียาได้ประจำจะรู้ดีกว่าจนลง

สิ่งที่ต้องทำคงต้องคิดเรื่องการประหยัดและใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็น ต้องปรับการบริโภคให้ฟุ้งเฟ้อลดลง ต้องปฏิบัติตนให้มีความรู้ มีคุณธรรม มีความเพียร อันจะทำให้ตนเองมีภูมิคุ้มกันที่ดี ผ่านวิกฤติที่เกิดขึ้นได้ แต่สิ่งที่น่าห่วงคือ จากสภาพแวดล้อมของสังคมที่มีลักษณะบริโภคนิยม ส่งเสริมให้ใช้จ่ายเกินตัว ผู้คนย่อหย่อนในระเบียบวินัย จะเป็นอันตรายต่อการดำเนินชีวิตเป็นอย่างมาก เพราะฉะนั้น ต้องเน้นให้คนรู้จักพอ ไม่โลภมาก และเสริมสร้างภูมิปัญญาในการเลี้ยงชีพอย่างซื่อสัตย์สุจริต การรณรงค์ให้คนมีสำนึก มีศรัทธา มีค่านิยม อยู่ในวิถีชีวิตที่ดำเนินอยู่ปกติ ถึงจะเป็นสังคมที่พอเพียงมีภูมิคุ้มกันที่ดี ทำให้ชีวิตดำเนินไปด้วยดีได้

3) การสร้างความสามัคคีของคนในชาติ ความสามัคคีเป็นภูมิคุ้มกันที่จะทำให้สังคมมีความสงบ มีความสามัคคีกัน ความสามัคคีจะเกิดขึ้นได้เป็นเรื่องของจิตสำนึก และความรับผิดชอบที่ต้องปลูกฝังให้คนในสังคมมีความเข้าใจและเห็นความสำคัญตั้งแต่เด็กถึงผู้ใหญ่ เช่น ในระบบการศึกษา การสร้างชุมชนเข้มแข็ง การสร้างกระบวนการประชาคม วิกฤตการณ์หลายเรื่องจะผ่านพ้นไปได้ คนต้องลดทิฐิลง หันหน้าเข้าหากันมาสร้างความสามัคคีให้เป็นหลักในการแก้วิกฤต ดังนั้น การสร้างสำนึกให้คนที่เกี่ยวข้องและคนในสังคมมีความสามัคคี ประองคองกันเป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่ง ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงอยากให้คนไทย “รู้รักสามัคคี”

4) การพัฒนาคนให้มีคุณภาพ ทรัพยากรคนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ เราให้ความสำคัญในการพัฒนาคนมาโดยตลอด คนที่มีคุณภาพคงไม่เฉพาะคนที่มีความรู้ มีประสิทธิภาพเพียงอย่างเดียว ต้องมีจิตใจที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย และมีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดีด้วย ในการพัฒนาคนให้มีสุขภาพที่ดีนั้น เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการผลิตและการบริโภค อาหารปลอดภัย รวมทั้งมีน้ำดื่มและอากาศสำหรับหายใจที่สะอาด ปราศจากมลพิษ ดังนั้น คนที่มีคุณภาพจะเป็นคนที่มีภูมิคุ้มกันที่ดี และเป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่องต่อไป

5) การพัฒนาสภาพแวดล้อมให้น่าอยู่และลดความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่และเมืองให้มีความน่าอยู่น่าอาศัย จะเป็นภูมิคุ้มกันให้คนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ส่งผลให้คนรักถิ่นฐานบ้านเมือง ที่อยู่อาศัยก็ไม่ควรมีกิจการที่ก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศและเสียงรบกวนชาวบ้าน ความสะดวกที่ต้องจัดให้มีระบบการเดินทางเข้า-ออกให้เหมาะสมและพอเพียง ตามสภาพเศรษฐกิจและสังคม ความปลอดภัยที่ต้องสร้างความมั่นใจให้คนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความมีระเบียบวินัยที่ต้องทำให้คนมีสำนึกและปฏิบัติตามระบียบกติกากฎของสังคมที่ดี ไม่ละเมิด และร่วมกันรักษาประโยชน์ของสาธารณะ

การลดความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติในการพัฒนาพื้นที่นั้นเกี่ยวกับเรื่องการสร้างระบบเตือนภัย ระบบป้องกัน และการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ไม่เสี่ยงกับโอกาสที่จะเกิดภัยทาง

ธรรมชาติที่รุนแรงได้ ตัวอย่างเช่น พื้นที่รอบสนามบินสุวรรณภูมิ โดยธรรมชาติเป็นพื้นที่รองรับน้ำหลากเพราะฉะนั้นรอบๆ สนามบินไม่ควรมีกิจกรรมที่หนาแน่น ทั้งที่อยู่อาศัยและอุตสาหกรรม ควรจะรักษาไว้เป็นพื้นที่ระบายน้ำหลาก ซึ่งต้องมีการวางแผนเกี่ยวกับความเสี่ยงภัยจากธรรมชาติ ควรพิจารณาให้มีการจัดทำแผนเตรียมพร้อม เมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้น จะได้มีการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การสร้างภูมิคุ้มกันให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ดียังเกี่ยวกับการรักษาป่าไม้ต้นน้ำลำธาร การผลิตและอุตสาหกรรมที่ไม่ปล่อยมลพิษทำลายสภาพแวดล้อม เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันโดยรวม การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีเป็นเรื่องของการลดความเสี่ยง เตรียมพร้อมรับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ ทำให้เกิดความยืดหยุ่นรองรับผลกระทบต่างๆ เป็นการพัฒนาที่มีผลดีในระยะยาว การพัฒนาที่ทำให้เกิดภูมิคุ้มกันที่ดี ถือว่าเป็นการตั้งอยู่ในความไม่ประมาท

ประเวศ วะสี (2547: ออนไลน์) กล่าวถึงการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี จะต้องมีการคุ้มกันผลกระทบจากภายในและภายนอก ได้แก่ ความไม่ประมาท ขาดสติจะคิด จะทำ จะพูด อะไรต้องระมัดระวัง ไม่ผลิผลามคว่นได้ ต้องรู้เขารู้เรา โดยเฉพาะผู้นำทุกระดับจะต้องตั้งตนอยู่ในความไม่ประมาท ต้องพร้อมจะรับและรุกได้เสมอ เพราะปรากฏการณ์ทั้งทางสังคมวัฒนธรรมและธรรมชาติมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอตามกฎธรรมชาติ

สุเมธ ดันติเวชกุล (2542: 2) กล่าวถึงตัวอย่างการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในการดำเนินธุรกิจ จะต้องพยายามสร้างภูมิคุ้มกัน เพื่อพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น ทั้งในทางธุรกิจเรียกว่าเป็นการป้องกันหรือการบริหารความเสี่ยง เช่น การลดนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศ หรือการที่บริโภคสิ่งที่ผลิตเองได้ในประเทศ การสร้างซัพพลาย เช่น ในการทำวัตถุดิบในการผลิตของตัวเองก็เป็นตัวอย่างหนึ่งที่นิยมทำกัน นอกจากนี้ยังสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในการพร้อมรับความเปลี่ยนแปลง โดยกระจายตลาดเพื่อลดความเสี่ยง ควบคุมกระบวนการจัดหาวัตถุดิบโดยให้ราคาซัพพลายเออร์อย่างเหมาะสม เพื่อรักษาความสัมพันธ์ระยะยาว และสะสมเงินออมโดยมีนโยบายไม่จ่ายปันผล ไม่เกินร้อยละ 60 ของกำไรสุทธิ และประเมินความเสี่ยงล่วงหน้าจากการผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยน โดยการใช้สัญญาซื้อขายเงินตราล่วงหน้า

จากการศึกษาหลักแนวคิดเกี่ยวกับการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีดังกล่าวข้างต้น จึงได้กำหนดตัวชี้วัดของการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี 2 ด้าน ดังนี้

1. การออม

ในการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ในการดำเนินชีวิตเพื่อไม่ให้อยู่ในความประมาท จะต้องรู้จักป้องกันตัวเอง ซึ่งสิ่งสำคัญคือการออมเงินเพื่อไว้ใช้จ่ายในคราวจำเป็นเกี่ยวกับการออมหรือเงินออม (Saving) ตามความหมายของพจนานุกรม ศัพท์ทางเศรษฐศาสตร์หมายถึง ส่วนหนึ่งของรายได้ที่ไม่ได้จ่ายไปเพื่อการบริโภค หากแต่เก็บไว้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการใช้จ่ายต่างๆ ในอนาคต ทั้งนี้มีผู้กล่าวไว้เกี่ยวกับการออม ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2549: ออนไลน์) ได้กล่าวถึงหลักปฏิบัติการออมในสถานศึกษาว่า ต้องรู้จักออมเงิน มีระบบสวัสดิการระบบออมเงิน ระบบสหกรณ์ หรือระบบประกันต่างๆ เพื่อเป็นกลไกลดความเสี่ยง โดยมีกิจกรรมออมวันละหนึ่งบาท สัปดาห์การออม หรือจัดตั้งกลุ่ม/สหกรณ์ออมทรัพย์ขึ้นมาเพื่อเป็นทุนค้ำกันในการออม

พัชรา นาคศิริ (2550: บทคัดย่อ) เชื่อว่าโดยปกติแล้วคนเราจะมีการบริโภคเพิ่มขึ้นเมื่อมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่การบริโภคจะไม่เพิ่มขึ้นเท่ากับรายได้ ดังนั้นเมื่อมีรายได้เพิ่มขึ้นจะทำให้เกิดช่องว่างระหว่างรายได้กับการบริโภค ซึ่งก็คือการออมนั่นเอง

ไพบุรย์ วัฒนศิริธรรม (2548: สัมภาษณ์) ได้กล่าวถึงการออมว่ามีความหมายกว้างขวางไม่จำกัดเฉพาะเรื่องการเงินเท่านั้น แต่หมายถึงออมอย่างอื่นด้วย เช่นการออมทรัพย์ ออมทุน ออมทรัพยากร ออมทรัพย์สิน ออมน้ำใจ ออมจิตวิญญาณ โดยการออมเป็นรูปธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่อาจนำไปสู่การออมชนิดอื่นๆ ได้

ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (2549: ออนไลน์) ได้กล่าวถึงการออมหมายถึง การรู้จักใช้ รู้จักออมทรัพย์สิน เวลา ทรัพยากร ทั้งส่วนตัวและสังคมตามความจำเป็นให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าที่สุด รวมทั้งการรู้จักดำรงชีวิตให้เหมาะสมกับสภาพฐานะ ความเป็นอยู่ส่วนตัวและสังคม

เกษม วัฒนชัย (2549: แถลงเสียงตลับ) กล่าวถึงการออมว่า การมีภูมิคุ้มกันที่ดีจะต้องมีการออม กล่าวคือจะต้องเหลือเก็บไว้เพื่อไว้ใช้ในอนาคต ในยามที่ฉุกเฉินหรือเดือดร้อน

2. การมีวินัยทางการเงิน

ในการมีวินัยทางการเงินจะต้องคำนึงถึงการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย เพื่อเป็นเกราะควบคุมในการใช้จ่าย เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีไม่ให้อุรุ่ยสุร่ายจนเกินไป ซึ่งเกี่ยวกับการมีวินัยทางการเงินโดยการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย มีผู้รู้ได้กล่าวไว้ ดังนี้

พระพิศาลธรรมพาทิ (2548: สัมภาษณ์) ได้กล่าวถึงการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายว่าการคว่าควรใช้จ่ายอย่างไร ดูจากรายรับ-รายจ่าย มีมูลค่าลดลงหรือเพิ่มขึ้นเท่าใด การจัดทำบัญชีให้เรียบร้อย

ประยงค์ ธรรมรงค์ (2548: สัมภาษณ์) กล่าวถึงการสร้างภูมิคุ้มกันไม่ให้เกิดหนี้จะต้องวางแผนชีวิตหรือแนวทางการดำเนินชีวิตในอนาคตอย่างไร ต้องทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย รายเดือนดูว่ารายจ่ายในแต่ละเดือนมีอะไรบ้าง รายจ่ายที่จำเป็นมีอะไรบ้าง รายจ่ายด้วยความอยากมีอะไรบ้าง ครุจะต้องจัดทำงบประมาณรายรับ-รายจ่ายที่สมดุลในแต่ละเดือน โดยปรับแนวคิดแยกออกเป็นค่าใช้จ่ายที่จำเป็นและค่าใช้จ่ายตามความต้องการ การเปลี่ยนโดยทำความรู้จักตนเองว่ามีความเป็นตัวของตัวเอง และจะต้องเรียนรู้โลกภายนอกที่จะมากระทบตัวเรา การฝึกวัดได้จากรายจ่าย

ในแต่ละเดือนว่าอยู่ในกรอบที่กำหนดหรือไม่ การต่อสู้กับตัวเองจะคู่ได้จากรายจ่ายตามความต้องการ ลดลงหรือไม่

วินิจ ขวนใช้ (2548: สัมภาษณ์) ได้กล่าวถึงการสร้างวินัยทางการเงิน ควรให้ความรู้เกี่ยวกับหลักบัญชี เพื่อสะดวกในการวางแผนใช้จ่ายหรือเมื่อกลับมาดู ทบทวนว่าสิ่งไหนควรจ่ายหรือไม่ คนไทยส่วนใหญ่ไม่รู้จักหลักการบัญชีที่จะนำมาเสริมในชีวิตประจำวัน ถ้ามีความเข้าใจในหลักการบัญชี หลักการจัดการ ทุกคนจะรู้เอง วางแผนได้เอง

สรุปการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เป็นลักษณะของการเตรียมตัวเพื่อพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล กล่าวคือ เป็นการระมัดระวังควบคุม และป้องกันของตนเองในการใช้ชีวิตที่ไม่อยู่ในความประมาท ทำให้รู้เท่าทันและพึ่งพาตนเองได้ในยามฉุกเฉิน เป็นการลดความเสี่ยงและสามารถอยู่รอดปลอดภัยได้ ทั้งนี้โดยคำนึงถึงการออมเพื่อเป็นการฝักบังคับตนเองให้รู้จักการใช้จ่ายเงินเพื่อกันไว้ในวันคราวจำเป็นและให้รู้จักการมีวินัยทางการเงิน โดยการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายเพื่อควบคุมการใช้จ่ายของตนเอง

สรุปได้ว่าพฤติกรรมกรใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการควบคุมตัวเองในการดำเนินชีวิต ให้รู้จักความพอดีพอสมควร พอมีพอกิน มีความพอใจและพอเพียงในสิ่งที่ตนมีอยู่ โดยยึดหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ซึ่งแนวเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางที่สามารถควบคุมการใช้จ่ายของครัวได้โดยการให้ครุยึดหลักทางสายกลางในการดำเนินชีวิต ให้ครุรู้จักการใช้จ่ายอย่างพอประมาณ โดยรายจ่ายต้องสมดุลกับรายได้ไม่ใช้จ่ายเกินฐานะ ไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย หรือสุรุ่ยสุร่าย และรู้จักมีเหตุผลในการใช้จ่ายเงิน คือ สามารถคิดอย่างมีเหตุผลว่าในการบริโภคอุปโภคอะไรควรหรือไม่ควร อะไรจำเป็นไม่จำเป็น ทำให้มีความประหยัด ไม่ลุ่มหลงไปกับกระแสค่านิยมการบริโภคสมัยใหม่ ซึ่งจะได้ไม่ไปก่อนนี้สร้างสินอีก ตลอดจนสามารถควบคุมตัวเองโดยการรู้จักถึงวิธีการออมก็จะสามารถเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีได้ กล่าวคือทำให้ไม่ใช้ชีวิตอย่างประมาท รู้จักเก็บเงินออมไว้ใช้ยามฉุกเฉินตลอดจนรู้จักการทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายเพื่อคอยควบคุมการใช้จ่ายของตนเอง ไม่ดำเนินชีวิตตามความอยากจนเกินไป เมื่อปฏิบัติได้เช่นนี้แล้วปัญหาหนี้สินก็จะลดน้อยถอยลงได้

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกราช ชูจันทร์ (2549: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการใช้จ่ายเงินของวัยรุ่นในบริเวณสยามสแคว์ ผลการวิจัยพบว่าในด้านของพฤติกรรมการใช้จ่ายในด้านต่างๆ ของวัยรุ่นนั้น จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าโฆษณาตามสื่อต่างๆ เป็นสิ่งเร้าที่จะทำให้วัยรุ่น มีความต้องการซื้อสินค้าและบริการต่างๆ ทำให้ซื้อสินค้าและบริการจะขาดการวางแผนในการซื้อสินค้านั้นๆ แต่พฤติกรรมการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าของระดับพฤติกรรมที่มีการพิจารณาปัจจัยต่างๆ ในการบริโภคสินค้า มีค่า

คะแนนเฉลี่ยโดยรวม 4.73 ระดับความสำคัญมาก เมื่อพิจารณาตามรายละเอียดเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆ ในการพิจารณาแล้วจะพบว่า “การคำนึงถึงคุณภาพของสินค้าเพื่อความคุ้มค่าของเงิน” จะมีระดับความสำคัญมากที่สุด โดยที่ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 5.47 รองลงมาคือ “ซื้อสินค้าที่ลดราคาเพราะจะช่วยประหยัดเงิน” และ “ตัดสินใจซื้อสินค้าโดยเปรียบเทียบราคาจากหลายๆ ร้าน” มีระดับความสำคัญมาก โดยที่ค่าเฉลี่ยจะอยู่ที่ 4.96 และ 4.82 ตามลำดับ และระดับความสำคัญสุดท้ายคือ ค่อนข้างน้อย ซึ่งคือ “ซื้อสินค้าตามแฟชั่นเพื่อทันสมัยอยู่เสมอ” กับ “ชอบซื้อสินค้านำเข้าจากต่างประเทศ” โดยที่ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.43 และ 3.38 ตามลำดับ พอจะสรุปได้ว่า “อย่างน้อยในการซื้อสินค้าและบริการ กลุ่มวัยรุ่นจะมีการพิจารณาในด้านต่างๆ ก่อนที่จะซื้อสินค้าหรือบริการนั้นๆ ก่อน”

ในด้านอิทธิพลของสื่อที่ส่งผลต่อกลุ่มวัยรุ่น สื่อที่เข้าถึงกลุ่มวัยรุ่นมากและอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้ามากที่สุดนั้น คือ “โทรทัศน์ และ อินเทอร์เน็ต” โดยระดับความสำคัญของอิทธิพลของการโฆษณาที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคสินค้า มีระดับความสำคัญมาก มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.12 และกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามจะรับข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าจากการโฆษณาผ่านสื่อต่างๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 ระดับความสำคัญมาก ส่วนการซื้อสินค้านั้นจะนึกถึงโฆษณาก่อนจะซื้อสินค้านั้นๆ เสมอ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 และวัยรุ่นยังคิดว่าการโฆษณาในปัจจุบันมีความน่าเชื่อถือมากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับอดีต มีระดับความสำคัญค่อนข้างมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 และที่ตัดสินใจซื้อเพียงเพราะชอบโฆษณาสินค้าชนิดนั้นๆ ระดับความสำคัญค่อนข้างมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.59

พรรณเพ็ญ สิทธิพัฒนา (2549: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการออมเงินของนักศึกษา สาขาบัญชี วิทยาลัยพณิชย โลก ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง มีช่วงอายุส่วนใหญ่ คือ 20 - 21 ปี มากที่สุด ภูมิลำเนาเดิมส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดพณิชย โลกและอาศัยอยู่กับ บิดา/มารดา มากที่สุด รายรับและรายจ่ายของนักศึกษาส่วนใหญ่จะรับต่ำกว่า 5,000 บาท ค่าใช้จ่ายที่นักศึกษาใช้มากที่สุดคือ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเรียน นักศึกษามีพฤติกรรมการออมเงิน ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.38 สำหรับปัจจัยที่อาจจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการออมเงินของนักศึกษามี 5 ปัจจัยนั้นผลการศึกษาพบว่า (1) การเป็นแบบอย่างของอาจารย์มีอิทธิพลในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.11 (2) การมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเองมีอิทธิพลในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.00 (3) การเป็นแบบอย่างบิดา และมารดา นั้น มีอิทธิพลในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.98 (4) แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีอิทธิพลในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.97 (5) การเป็นแบบอย่างของเพื่อนมีอิทธิพลในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.40

ดวงพร เจริญสุข และคณะ (2550: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของประชาชน ในระบบเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยพบว่าการศึกษาพฤติกรรมและความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อระบบเศรษฐกิจพอเพียง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ต้องการให้รัฐบาลสนับสนุนระบบเศรษฐกิจพอเพียงต่อไปในภาวะสังคมปัจจุบันและส่วนใหญ่ เห็นความสำคัญต้องการนำระบบเศรษฐกิจ

พอเพียงมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อลดการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยและยังช่วยทำให้ความเป็นอยู่ของประชาชนส่วนใหญ่ดีขึ้นและส่วนใหญ่ประชาชน เห็นควรนำระบบเศรษฐกิจพอเพียงองค์กรในทุกๆ หน่วยงานควรส่งเสริมให้ประชากรใช้ชีวิตแบบพอเพียง ไม่ใช่จ่ายเกินตัวรู้จักใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ส่วนใหญ่ประชาชนต้องการที่จะให้รัฐบาลส่งเสริมด้านเศรษฐกิจให้ก้าวหน้าและสอดคล้องกับภาวะปัจจุบันด้านการลงทุน ผลกำไร เพื่อให้มีเงินหมุนเวียนในประเทศสูง และการจ้างงานสูง

รินฤติ ชัยอำมาตย์ (2550: บทคัดย่อ) เรื่องจิตสำนึกของนักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่มีต่อแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เป็นอันดับแรก รองลงมา คือ ความมีเหตุผล และความพอประมาณ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบความคิดเห็นกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ระหว่าง นักศึกษาชั้นปีที่ 1-2 กับ นักศึกษาชั้นปีที่ 3-4 พบว่า ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน และเมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะต่างกัน พบว่า เพศ ภูมิลำเนา ชั้นปีที่ศึกษา รายรับ/เดือน รายรับเพียงพอกับรายจ่าย มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ในขณะที่คุณลักษณะอื่นๆ กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ส่วนข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยนี้ คือ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ควรเสริมสร้างจิตสำนึกของนักศึกษา ให้มีสำนึกในความรอบรู้ มีความเพียร มีคุณธรรม และมุ่งให้บุคลากรภายในคณะฯ นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนเองและนักศึกษา เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

รัฐสุวิทย์ สุจริต (2550: บทคัดย่อ) เรื่องการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน: ศึกษาเฉพาะกรณี ตำรวจภูธรจังหวัดยโสธร ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการตำรวจชั้นประทวนตำรวจภูธรจังหวัดยโสธรมีการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตในระดับมากทั้งภาพรวม (ค่าเฉลี่ย 3.82) และรายด้านทั้งสามด้านลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาค่าคือ ด้านความมีเหตุผล (ค่าเฉลี่ย 3.97) ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว (ค่าเฉลี่ย 3.80) และด้านความพอประมาณ (ค่าเฉลี่ย 3.69) และจากการศึกษาเปรียบเทียบการนำแนวคิดไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนตามตัวแปรอิสระพบว่า การประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มลักษณะการปฏิบัติหน้าที่ กลุ่มระดับการศึกษา กลุ่มอายุ ราชการ กลุ่มสถานที่พักอาศัยในปัจจุบัน และกลุ่มรายได้อื่นๆ นอกจากเงินเดือนประจำไม่แตกต่าง ส่วนกลุ่มมีที่ดินทำกินของตนเองหรือภรรยาในอำเภอหรือใกล้เคียงพื้นที่ที่ปฏิบัติงานและกลุ่มสภาพหนี้สินมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

พงศ์ รัตนะ (2551: บทคัดย่อ) พฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1. ผลการวิจัยพบว่า

1. พฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 โดยรวมและรายได้ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี อยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 จำแนกตามสภาพการมีหนี้สิน เพศ รายได้ และประสบการณ์ในการทำงานปรากฏ ดังนี้

2.1 ครูผู้สอนที่มีสภาพการมีหนี้สินต่างกันมีพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมและรายได้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยครูผู้สอนที่ไม่มีหนี้สินและมีหนี้สินพอใช้คืนได้ มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมค่าใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงสูงกว่าครูผู้สอนที่มีหนี้สิน มีปัญหาในการใช้คืนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

2.2 ครูผู้สอนเพศชายและเพศหญิง มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมและรายได้ไม่แตกต่างกัน

2.3 ครูผู้สอนที่มีรายได้ต่างกันมีพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมด้านความพอประมาณ และด้านความมีเหตุผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยครูผู้สอนที่มีรายได้มากกว่า 29,519 บาท มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงสูงกว่าครูผู้สอนที่มีรายได้ต่ำกว่า 22,251 บาท และ 22,251 - 29,519 บาท

2.4 ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายได้พบว่า ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 20 - 27 ปี และมากกว่า 27 ปี มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณสูงกว่าครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 20 ปี และครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 27 ปี มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงด้านความมีเหตุผลสูงกว่าครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 20 ปี

5. กรอบแนวความคิด

